Z.345

Sfarmă-piatră

Intemeietor: AL. GREGORIAN • Redactia și Administrația: Str. Domnița Anastasia 16, București 1 • Director: NICHIFOR CRAINIC

Sculptură de
C. Baraschi Mușat

P49204

LA MOARTEA PAPEI

Papa Pius XI a închis ochii în emoția imensă a lumii catolice, și, dincolo de marginile confesionale, în emoția lumii întregi. A fost o personalitate de mare linie și recunoașterea unanimă a acestui lucru justifică emoția unanimă.

Pius XI era un erudit teolog. Și astăzi nu se mai concepe cap bisericesc care să nu fie stăpân pe doctrina, pe care e chemat s'o propage și s'o apere, decât, poate, pe aici, prin Orient, unde încă se mai inpro-vizează mari ierarhii din oameni cari au aprofundat teologia câte o jumătate de an. Extrem de conștient de răspunderea și misiunea ce i s'au pus pe umeri, Pius XI s'a identificat în întregime cu locul ametitor de înnalt pe care il ocupa. Cum era italian, și încă italian cu profunde sentimente de iubire pentru neamul său de nenumărate ori glorios în istorie, și cum asista la vijelioasa lui renaștere prin fascism, s'ar fi putut lăsa luat de curent și măgulit de a se vedea un fel de șef spiritual al mișcării. Și totuși a rezistat. Misiunea lui era mult mai largă. A rezistat nu ostilizând fascismul, ci, cu un tact într'adevăr extraordinar, domolindu-l și, în cele din urmă, colorându-l religios. Cu un șef de geniu ca Benito Mussolini, care venea totuși din lumea socialismului, dacă naționalismul fascist a intrat în spiritualitatea universală a romano-catolicismului, faptul se datorește de bună seamă, și acțiunii de discretă persuasiune a Papei. Ducele s'a înfuriat din când în când. Pius XI nici-odată.

Cu duhul blândeții sale, dar și cu larga înțelegere a lui Mussolini s'a ajuns la momentul dela Lateran, care va rămâne în istorie gloria Papei. Acest moment constă în încheierea unui tratat și a unui concordat între Vatican și Italia.

Tratatul însemnează din partea Italiei recunoașterea statului pontifical al Vaticanului cu dreptul de exteritorialitate pentru posesiunile sale din cuprinsul italic. El rezolvă faimoasa „chestiune romană", despre care se credea mai înainte că niciodată nu va mai fi soluționată. Mussolini cu drept cuvânt e mândru ca autor al acestui act de restituție.

Concordatul regulează drepturile bisericii catolice în cuprinsul statului italian. Se știe cu ravagii făcuse spiritul revoluționar francmasonic, care izgonise religia din absolut toate instituțiile de stat ale Italiei. Mussolini a distrus întâi francmasoneria și a redat apoi poporului italian credința strămoșească.

Dar meritul în aceste amândouă chestiuni epocale nu e mai puțin al lui Pius XI, care rămâne Papă al celor două mari instituții istorice.

Conflictul cu regimul național-socialist din Germania a pus personalitatea lui Pius XI într'o nouă lumină. In problema religioasă, național-socialismul a avut un punct de vedere nebulos, care nici astăzi nu e limpezit. El a urmărit cu orice preț unificarea sufletească totală a poporului german. Lucru extrem de dificil, fiindcă poporul german e jumătate catolic și jumătate protestant. Protestantismul se părea că reprezintă cele mai neînsemnate dificultăți în calea unificării. Pentrucă protestantismul este o naționalizare sau o germanizare a creștinismului. Dar e fărâmițat în vreo 30 de organizații aparte. Național-socialismul a voit să unifice toate aceste fracțiuni într'o mare biserică protestantă a Reich-ului, și, cu toate sforțările uriașe, n'a isbutit. In ultimul său discurs, d. Adolf Hitler a mărturisit răspicat acest eșec. Anarhia care sta la baza protestantismului, e atât de îndatinată încât nici național-socialismul n'a putut introduce ordine în desordinea lui osificată.

Gândul regimului hitlerist era bun în teorie: dacă ar fi isbutit să unifice protestantismul, ar fi avut un sprijin formidabil în atitudinea față de catolicism. Dar nici sentimentul naționalist și nici aversiunea istorică față de catolicism nu i-au putut urni pe protestanți din anarhia inertă în care au căzut formațiunile lor religioase.

Creindu-și dușmănie în rândurile protestante, național-socialismul și-a creat ura și mai de temut în catolicism. Conflictul Reich-ului cu Vaticanul nu e atât de ordin religios cât de ordin politic. In romano-catolicism Papa e șef spiritual și politic totdeodată, e arhiereu și rege. Și mai e decretat și infailibil. Lucruri pe care ortodoxia noastră nu le înțelege și nu le poate admite. Noi nu admitem confuzia spiritualului cu politicul în persoana arhiereilor lui Hristos. Și nu putem înțelege cum un arhiereu se poate decreta infailibil. Dar Papa, ca șef spiritual și politic, e deopotrivă ascultat de credincioșii săi. Iată ce nu admite Germania național-socialistă: ca în numele spiritualității creștine, o suveranitate din afară să exercite influență politică asupra cetățenilor germani de confesiune catolică: Național-socialiștii se isbiseră încă de când erau în opoziție de ostilitatea partidelor catolice germane. Acesta e motivul — politic, prin urmare — al conflictului dintre Reich și Vatican.

In desfășurarea lui, național-socialiștii au făcut o enormă greșeală: au lansat ideea absurdă și nenorocită a unei religii rasiste. Adică o religie fabricată de geniul german ca expresie pură a rasei. Care e această religie? Nici Dracul n'ar putea spune care e competent în asemenea aberații!

Dar lansând această năstrușnică idee în timpul conflictului cu Vaticanul, național-socialiștii nu și-au dat seama ce armă formidabilă pun în mâna adversarilor. Papa Pius XI a exploatat la maximum aberația rassistă divulgând prin enciclici lumii întregi că Reichul avea să înlocuiască religia catolică cu neopăgânismul rasial. Și avea dreptate, referindu-se nu la starea de fapt, ci la teoriile absurde ale d-lui Alfred Rosenberg, filosoful mișcării național-socialiste. Evident, această divulgare de proporții universale, numai simpatie nu putea aduce Reichului.

A isbutit Germania în lupta contra Vaticanului? Da, într'o infimă măsură, întru cât a distrus formațiile politice catolice din lăuntrul țării. Și atâta tot. Dar catolicii germani tot de la Vatican primesc directivele. Ceea ce însemnează că Pius XI a ieșit biruitor din această luptă.

Conflictul Germaniei cu Vaticanul a avut însă o repercusiune cu totul nebănuită și anume: întărirea rapidissimă a catolicismului în Franța. In Franța ateismului de stat. Ar fi prea lung să discutăm această chestiune aici. Vom spune numai că teologia catolică modernă e în majoritate franceză și că Franța neoficială reprezintă azi în lume culmea cugetării catolice. Dar nu despre aceasta e vorba, ci de Franța oficială, de statul republican al cărui principiu de bază e ateismul. Ei bine, tocmai această Franță se apropie de Vatican. Pentru ea, moartea Papei Pius XI e un mare doliu. Instituțiile oficiale ale Republicei participă la el, guvernul, camera, senatul. Minunea minunilor e marele elogiu în memoria Papei rostită în ședință solemnă de președintele camerei, d Edouard Herriot. D. Herriot e ateu și francmason din cap și până în burtă. D. Herriot nu mai departe decât în Septembrie trecut a prezidat la Londra congresul ateismului universal, și iată-l acum elogiind pe Papa pentru forța morală a „evanghelismului" său! Cu toată neseriozitatea convingerilor domnului Herriot, e indiscutabil fenomenul oficial că Franța republicană se apropie de catolicism. Lucrul acesta vine și din strălucirea intelectuală a catolicismului francez neoficial, și din repercusiunea conflictului cu Germania, dar și din tactul fin al răposatului Papă, care a știut să se impună chiar înverșunatei francmasonerii republicane.

Ne pare foarte rău că nu putem continua să elogiem memoria lui Pius XI și pentru atitudinea sa față de România. Ea n'a fost în nici un caz o atitudine irenică, adică pașnică.

Pius XI e Papa sub care s'a încheiat în 1927 concordatul dintre Vatican și România, în condiții și cu maniere inadmisibile, despre care am vorbit odată în revista „Gândirea". Concordatul acesta e motivul în plus al marei discordii ce s'a ațâțat între Românii noștri din Ardeal, uniți de oparte, ortodocși de cealaltă. Prin el, uniții din România sunt declarați catolici și anexați universalismului roman. In toate privințele ei au intrat sub directivele Vaticanului.

Un rezultat al acestei noi situații l-am avut în senatul țării când episcopul unit, P. S. Rusu, s'a ridicat cu o vehemență neobișnuită să apere dreptul Rutenilor uniți de-a beneficia de o biserică ortodoxă din Suceava, ctitorie voevodală, românească. Biserica aceasta, ca multe altele l-a fost pur și simplu răpită ortodoxiei de stăpânirea austriacă. Fiindcă guvernul român a crezut că e drept s'o restituie vechei sale biserici ortodoxe, episcopul român unit s'a ridicat să apere vehement pe uzurpatori. Iată un caz extrem de elocvent în ce privește spiritul și obligațiile ce nasc din concordatul, așa cum a fost încheiat între România și Vatican. Menit să asigure libera practică spirituală a catolicilor în România, concordatul acesta e un permanent motiv de discordie între Românii uniți și ortodocși. El contribuie în considerabilă măsură la adâncirea diferenței confesionale dintre noi și la distrugerea cohesiunii sufletești, indispensabilă la temelia acestui stat național.

Și, din nenorocire, nu e numai atât. Incadrându-i total, prin concordat, în universalismul catolic, Vaticanul a înțeles să facă din Românii noștri uniți instrumentele lui în România de luptă împotriva ortodoxiei și de catolicizare a neamului românesc. Lucrul acesta trece cu totul dincolo de prevederile concordatului și decurge direct din îndrumările, pe care Vaticanul le dictează credincioșilor săi din țara noastră. Românii uniți nu ascund nimic din această misiune ce li s'a încredințat. Ei scriu lucrul acesta sus și tare în toate publicațiile lor și anume că au misiunea sfântă de a ne converti pe toți la catolicism. Intr'un chip solemn au proclamat această misiune cu prilejul vizitei, pe care Tisserant, trimisul special al Papei, a făcut-o nu de mult în România, unde a fost primit triumfal în toate centrele catolice.

Ca prin farmec, publicațiile periodice catolice s'au înmulțit și au adoptat față de ortodocși un limbaj atât de agresiv și de grosolan, încât reușesc să stârnească un efect contrar celui urmărit. Românii noștri uniți n'au în momentul de față intelectuali mai subțiri în mânuirea condeiului. Pentru ei condeiul e desp'cat din lemnul ciomagului. Și nu e rău că e așa. Misiunea de a ne catoliciza o îmbracă în forma unei trivialități verbale și a unei grosolănii de cugetare care, pe noi, ortodocșii, ne fac să râdem cu îngăduință. Pentru pacea confesională a acestei țări, e o fericire că aceste publicații nu sunt citite în cercurile mai largi ale publicului ortodox. Grosolana lor agresivitate ar enerva și ar revolta lumea aceasta oricât de îngăduitoare.

Țara e împânată de călugări veniți de aiurea. Ei stau mai mult sau mai puțin discret îndărătul acestei acțiuni de catolicizare dusă fățiș de frații noștri uniți.

Lucrul acesta e o regretabilă greșală în sarcina marelui Papă Pius XI.

Noi înțelegem că Vaticanul nu poate vedea cu ochi buni ortodoxia. Ea e singura formă de creștinism autentic, care a păstrat neatinsă învățătura sinoadelor ecumenice. Catolicismul a depășit ecumenicitatea, formulară, dogmatică, pe socoteală proprie. Și atâta vreme cât mai există pe pământ, biserică ortodoxă, înseamnă că există măsurătoarea justă după care se vede cât s'a depărtat catolicismul de creștinismul ecumenic. Existența ortodoxiei jeneează Vaticanul.

Aceasta e singura explicație reală a necontenitelor tentative de catolicizare a țărilor ortodoxe. Altfel, ce rațiune are această propagandă? Nu e încă pământul plin de sute de milioane de oameni, cari n'au ajuns să cunoască lumina lui Hristos? Nu sunt ei vrednici de toată atenția organizației planetare a catolicismului? E adevărat că Biserica romană lucrează mult în această direcție. Dar ea, ar putea avea și mai mari rezultate dacă, adunându-și energiile consumate zadarnic în țările ortodoxe pentru a le... increștina, ar asvârli aceste energii în marea luptă pentru cucerirea lumii păgâne.

Căci propaganda catolică între ortodocși e o zădărnicie goală. De veacuri nu dă rezultate și veacuri vor mai trece fără să aducă altele noi. Ortodoxia rămâne cu misiunea ei misterioasă de-a afirma mai departe în istorie autenticitatea creștinismului.

Afară numai dacă frații noștri uniți nu ne-or converti cu seducătoarea lor propagandă.

Nichifor Crainic

SARCINILE PUBLICE ȘI ECONOMIA NAȚIONALA

Economia națională cuprinde totalul activităților creiatoare ale națiunii, răspândite pe spațiul economic stăpânit sau cucerit de națiune.

Densitatea și randamentul acestor activități constituie puterea economică a națiunii, care se măsoară prin capacitatea de consumație, respectiv standardul de viață al națiunii.

Națiunile sărace sunt cele cu viață economică redusă, adică cele cu activitățile de producție nedesvoltate sau stingherite.

Elementele componente ale vieții economice sunt: producția, distribuția, administrația sau gospodăria publică și consumația. *Dacă în ciclul economic, dela producție până la consumație, intervin piedici sau sarcini necumpănite, presiunea se exercită, cu efecte de comprimare, asupra consumației și producției, cu stagnare pentru comerț (distribuție) și cu dezechilibrare pentru bugetul statului.*

Viața economică este deci un organism a cărei desvoltare depinde de raportul armonic între organele sale. Paralizarea sau turburarea vieții economice este cauzată de ruperea echilibrului dintre factorii economici. Răsboaiele, cu mărirea sarcinelor fiscale și cu desvoltarea unor ramuri de producție în paguba altora, sunt totdeauna urmate de crize economice. Din acest punct de vedere normalizarea vieții economice este strâns legată de pacea socială, pacea națională și internațională.

In cadrul unei națiuni, normalizarea funcțiilor ei economice depinde, în mare măsură, de cumpănirea și stabilizarea sarcinelor publice. Când aceste sarcini variază dela an la an și uneori chiar în intervalul unui an nici producătorul, nici distribuitorul, nici consumatorul nu mai pot face nici un fel de socoteală. Și viața fără socoteală alunecă spre haos și anarhie.

Metoda adoptată de toate guvernele tuturor statelor de a spori veniturile bugetare, prin sporirea sarcinelor fiscale, a fost nu numai simplistă, dar cu totul antieconomică.

Prețul mărfurilor, dela producător până la consumator se stabilește astfel: la prețul de producție se adaugă câștigul producătorului, al intermediarului (comerciantului, transport) și partea statului. Dacă unul din acești factori economici își exagerează pretențiile, cumpăna economică se strică pentru toți și efectele păgubitoare sunt resimțite de toți. Poate nicăeri ca în viața economică fenomenele de incidență nu se produc mai prompt.

Pentru a ilustra mai bine acest adevăr, ne vom raporta la realitățile cunoscute și resimțite, mai apropiate sau mai depărtate, cu exemple practice, din viața de toate zilele.

Să presupunem că un stat, pentru anumite nevoi, reale sau presupuse reale, hotărăște să-și mărească bugetul de cheltuială cu 25 la sută. Și că Ministerul de Finanțe n'are altă soluție decât sporirea impozitelor cu 25 la sută. Toate prețurile mărfurilor se vor ridica cu cel puțin 25 la sută, fiecare producător, negustor și alți factori itermediari, calculându-și peste cei 25 la sută și o marge de risc, pentru eventuale surprize din partea agenților fiscali și eventuale cheltueli de procedură.

Iată deci viața scumpită, pentru toată lumea, cu 30 sau 35 la sută, din cauza sporirii impozitelor cu 25 la sută.

Să vedem acum cine a câștigat și cine a pierdut. Socoteala inițială a fost făcută ca să câștige statul un spor de venituri de 25%. Chiar în ipotesa când statul ar realiza acest spor de venituri, n'a câștigat nimic, căci statul este și el un consumator, chiar un mare consumator; și el, cel dintâi, trebuie să-și plătească furniturile și furnizorii cu prețuri sporite cu 30—35 la sută. Așa încât ceia ce ia cu o mână, dă cu alta. Să precizăm:

Un stat cu un buget general de 100 miliarde lei, cuprinzând regiile publice și administrațiile locale și-a sporit bugetul la 125 miliarde, prin sporirea sau majorarea impositelor. Ori ce buget, mai mult sau mai puțin normal, are două capitole: material și personal, în proporție cam de 60 și 40 la sută. Deci 75 miliarde material (furnituri, lucrări, înzestrări) și 50 miliarde personal. Aceasta în ipoteza când sporul bugetar s'a repartizat la ambele capitole. De cele mai multe ori sporul întreg trece la materiale; deci 85 miliarde material și 40 miliarde personal. Insă prin scumpirea tuturor mărfurilor, materialelor și lucrărilor, cele 85 miliarde sporite reprezintă, ca putere de achiziție, tot atât cât cele 60 miliarde ale bugetului anterior.

Iată deci că statul n'a câștigat nimic. Din contră a pierdut. Să explicăm: sporul de impozite se raportează la două categorii de impozite — directe și indirecte. Dacă cele directe sau personale sunt încasabile, cele indirecte nu sunt realizabile în măsura prevederilor. Consumatorii ne putând avea, de îndată, veniturile sporite în măsura scumpirii vieții, își restrâng consumația. O mare masă a consumatorilor o constituie salariații și mai ales salariații publici, cari cu acelaș plafon de venituri sunt siliți să-și scoboare plafonul de consumație și cumpărături. Iată deci redus volumul comerțului, al afacerii și taxele de circulație și consumație reduse se soldează cu scăderea veniturilor fiscale de la indirecte.

Ca urmare, totdeauna aceiași, statul n'a câștigat nimic dar a turburat viața economică.

Sistemul de împovărare progresivă, de sarcini fiscale puse pe seama acelorași puteri economice, este nu numai antieconomic, dar și primejdios; atât pentru echilibrul bugetar, de care se leagă stabilitatea monetară și siguranța activităților productive, — cât mai ales pentru pacea socială.

Bunul gospodar — și exemplul de bun gospodar trebuie să-l dea statul, — nu-și seacă isvoarele de venit — ci le desvoltă. Ca din această desvoltare să-și sporească veniturile sale.

Germania este unul din statele care, de la răsboi, a avut de luptat cu mari greutăți economice. Lipsită de materii prime, și cu greutatea celor cinci milioane șomeuri în spinare la 1933, a reușit să-și sporească venitul național dela 46 miliarde mărci în 1933, la 70 miliarde mărci în 1937; — adică dela un venit de 650 mărci de cap locuitor, la un venit de 1000 mărci de cap. Ceia ce revine 50.000 lei de cap, — în timp ce venitul nostru pe cap locuitor a rămas, pe acelaș interval, cuprins între 6000 și 7500 lei.

Ne-am putea consola că și venitul național al Franței pe acelaș interval a oscilat între 35.000 și 25.000 lei pe cap locuitor. Și că ne-am găsit, în bună tovărășie, pe aceiași linie de politică economico-financiară.

Consolarea aceasta de ordin sentimental nu ne poate acoperi necesitățile de ordin practic. Noul regim, liberat de obligațiile electoralului, scăpat de nesiguranța stabilității și continuității, își poate concentra eforturile pentru desvoltarea tuturor activităților creiatoare.

Sprijinindu-se pe competința valorilor sociale, din toate ramurile de activitate, va putea întocmi și înfăptui planul de desvoltare economică, valorificând bogățiile naturale și munca ordonată a brațelor și priceperii românești. Astfel încât, în chip normal veniturile statului vor crește prin creșterea bogăției naționale, fără să mai constitue o sarcină stânjenitoare pentru economia națională.

Arhit. I. D. Enescu

REÎNTOARCERE

Spre curțile dorului meu merg pribeag
Și visele umblă pe poteci cotite;
Mă sprijin în gânduri silhui ca 'n toiag
Și urmele firii pe drum stau rănite.

Ce lungă e calea întoarcerii mele
Și niciun popas nu m'așteaptă 'n cărare.
Doar lanuri de astre și holde de stele
Și plaiuri imense de zări solitare.

Cale peste vreascuri de-aduceri aminte
Și vremuri umbrite prin Crivini mă poartă;
Spre curțile dorului mă 'ndemn înainte
Și'n cale troița m'așteaptă în poartă.

Mă 'nchin în altarul credinții natale
Și leapăd din sarica firii povara;
Văd seru! din nou tolănit în tarlale
Și cum se îndoae 'n ogradă, seara.

Petre Paulescu

SEARA

Nu știu cine mă întreabă și nu-mi spune
De ce iot m'am uitat înapoi, ca un corăbier;
Tânjirea mi-o sbucium vremelnic sub cer
Odihnitoare fruntea mi-o aplec pe strune.

Omul din mine înalță rugăciune
Cum seara pe ape se așterne grea.
Oriunde stau, aștept o minune;
Pe-oceanul tristeții a mai căzut o stea.

In oraș rătăcesc și moartea nu vine
Să mă desiege de atâtea întrebări
Inapoi, pe țărmuri, pe ape line,
Să mă biciue vântul bolnavei adăstări.

Orașul doarme, ținut întins și sbuciumat,
In liniștea lui mă învelesc, ca într'un nor;
Cuget la viețile care m'au chemat
Și mă 'ntorc cu sufletul mai nesimțitor.

V. Spiridonică

P.79204

SPANIA SE REGĂSEȘTE!

Au trecut mai mult de treizeci de luni, de când nefericita Spanie se scaldă în sângele propriilor ei fii, ridicând până la cer flacările unei demente înscăunate acolo de marile puteri ale infernului terestru.

Bolșevismul care a pustiit sufletul creștin al Rusiei, fiindcă aceasta a fost menirea pe care i-a dat-o întâiul său întemeetor de sânge iudeu, a urmărit să generalizeze dezastrul, provocându-l și în sânul celorlalte popoare, pentru a-și împlini misiunea lui demonică. Cine ar fi gândit că printre țările condamnate la această înfricoșată osândă, se va găsi tocmai Spania, țara cântecelor și a poeziei, țara domurilor ridicate de evoluția milenară, a unui popor cu o sensibilitate de de cea mai profundă rezonanță, însfârșit țara tradiției, a cavalerilor și a miturilor legendare! Și iată că, după convulsiunile câtorva luni, în care o infecție adusă în eprubete din furnalele Moscovei, a început să se generalizeze fulgerător prin agenția de acțiune rapidă a frontului popular, deodată s'a aprins focul, și teroarea roșie s'a instalat în patria lui Cervantes.

Unii spuneau că e o încercare cu caracter de provizorat, alții prooroceau că regimul se va menține, fiindcă Spania l-a dorit și Spania l-a cerut, alții, că experiența ei va face școală și că o vor cere și alte popoare pentru fericirea și mulțumirea lor. Leon Blum era partizanul înfocat al celei din urmă viziuni și striga din răsputeri la urechea Franței, să-și asigure un regim de culoarea celui dela Madrid, fiindcă venise ocazia cea mai bună.

Neastâmpăratul iudeu a isbutit de fapt să-și împlinească primul deziderat, prin creerea „frontului popular" care, se pare, încă nu s'a dizolvat, spre marea bucurie a nemților! Pe urmă, norocul l-a ajutat să stea și'n scaunul prezidenției consiliului de miniștri ca unul ce reprezenta geniul cel mai autentic al nobilei națiuni franceze. Dar împrejurările externe de mai târziu, l-au silit să se întoarcă la profesiunea părinților săi, — să nu credeți c'ar fi vorba de haine vechi, mosorele sau ace! — spre dezolarea atâtor partizani care vedeau în pumnul ridicat al lui Blum salvarea patriei.

În Spania lucrurile au avut alt mers și nici nu se putea să fie altfel. Acolo comuniștii s'au așezat direct în scaunul puterii și au trecut repede la acțiune. Planul internaționalei, al masoneriei și al iudaismului care lucra de lapți prin celelalte așezări, era să ajungă la o totală bolșevizare a Spaniei, la o așezare solidă a regimului, după care foarte ușor s'ar fi putut trece cu opera de [illegible] pentru o asemenea organizare și peste Pirinei. S'au trimis specialiști de [illegible] în Spania, iar Dimitrov, celebrul creiator al „frontului popular", s'a ocupat personal cu [illegible] pământului iberic. S'au pus la dispoziție fonduri enorme și o întreagă presă planetară care lucra în serviciul comuniștilor a fost chemată să sprijine [illegible] din Spania. [illegible] se era numai la [illegible] democratice din vremea aceea.

[illegible] își juca atunci cartea lui cea mai mare. [illegible] fusese [illegible] prin [illegible] Rusiei. Dacă se întindea și asupra [illegible], asupra peninsulei iberice, ajungea să stăpânească poli Europei, de unde i-ar fi fost foarte ușor să pornească ofensiva spre centru. Leon Blum se vedea, desigur, [illegible] superior al Europei, care astfel s'ar fi găsit însfârșit la dispoziția regiei sale.

Spaniolii, în primele clipe ale [illegible] prin care treceau și complet măcinați de viciul democrației, n'au observat primejdia și au sporit popularitatea unui regim care avea să le fie fatal. Niciodată mulțimile nu s'au orientat cu înțelegere adâncă, spre direcția către care au fost chemate. Mai ales curentele acestea, care vin cu aparența de a lucra în numele lor, găsesc un teren foarte prielnic în marea naivitate a bieților mulțimi. Așa zișii republicani, ajunși la conducerea Spaniei, și-au demascat însă intențiunile din capul locului. Teroarea pe care au deslănțuit-o împotriva naționaliștilor și asasinatele pe care le-au săvârșit, dovedeau că lucrează după un plan din afară, pentru nimicirea adevăratei Spanii. La fel și persecuțiile religioase, cu incendierea bisericilor și uciderea bieților preoți. Nu mai era vorba de un program social cum se pretinsese înainte, ci de o pornire criminală cu scopul de a distruge viața și tradiția unei țări pentru a face loc puterii iudaice, prima interesată în această uriașă întreprindere.

Franco a pornit să-și elibereze patria și fiindcă venea cu acest cuget curat și în numele naționalismului secular, avea desigur de partea lui toată suflarea spaniolă. O națiе rămâne întotdeauna pe linia permanențelor ei, și ea se dăruește cu tot sufletul aceluia care n'o abate pe alte căi. Drama națiunii spaniole a fost însă tocmai în faptul acesta de o îngrozitoare mânie, că nu putea fi cu exponentul ei firesc, întrucât se afla în robia cruntă a mercenarilor dela Moscova. Eroul trebuia să lupte pentru a o cuceri. Și lupta lui era imens de grea, fiindcă trebuia să dea piept cu trei armate coalizate, formate din ruși, francezi și spanioli republicani. Amarnică soartă, să ajungi a te lupta cu oști străine, pentru a obține libertatea propriei tale țări!...

În timpul acesta, pe deoparte forurile internaționale deplângeau soarta Spaniei și mai ales a populației masacrate, iar pe de alta nu făceau nimic pentru a se ajunge la o pacificare a lucrurilor. Guvernul împotriva căruia națiunea făcuse răsmeriță într'un elan de solidaritate cum rareori s'a putut vedea, era considerat ca reprezentant legal și oficial, al aceluiaș popor răsvrătit. În loc să se caute o formulă, după obiceiul îndătinat de a se interveni cu mediațiuni în asemenea ocaziuni, cum ar fi fost aceea a unui plebiscit, a cărui obiectivitate să fi fost garantată de puteri desinteresate, democrațiile europene se desfătau în fața spectacolului sângeros, ca la o cursă de cai, mizând pe herghelille lui Caballero.

Ba n'a trecut mult timp și bandele republicane au primit armament și întărituri dinafară, fiindcă bolșevismul trebuia cu orice preț să câștige partida. Se distrugeau orașe întregi, se transformau în țăndări monumentele de arhitectură ale geniului spaniol, bisericile erau arse ori profanate, se ucideau oamenii cu o ferocitate nemaipomenită, bărbați, femei și copii, nimic nu scăpa de sub furia bestială a hoardelor anarhiste. Și toate aceste ferocități erau aprobate, încurajate și sprijinite de anumite cancelarii europene, care au pe frontispiciul lor lozinca umanitaristă....

Niciodată omenirea nu s'a arătat atât de perfidă și n'a ascuns atâta cruzime sub fardul acesta de civilizație și cultură!

Dar însfârșit, precum era de așteptat, armatele lui Franco au mers din victorie în victorie. Regiuni întregi erau cucerite și puse sub ordinea și protecția naționalistă. Cuceririle au ajuns la jumătate, au trecut de jumătate, harta lor s'a mărit din ce în ce. Venise timpul deci să i se recunoască generalului Franco dreptul de a fi câștigat partida și să înceteze masacrul.

Deunde! Planul era ca să se folosească și ultimul centimetru pătrat, nu pentru o rezistență care nu mai era posibilă, ci ca să funcționeze cât se va putea, uzina morții. Să nu rămână petec de pământ netrecut prin jaful și pârjolul haitelor roșii. Iată în privința aceasta un document edificator dintr'un ziar republican La Vanguardia, cu data de 7 Ianuarie a. c., care reproduce discursul rostit de Comorero la adunarea „partidului specialist unificat al Cataloniei". Cităm un fragment: „Trebue înțeles că ceasul suprem pentru Catalonia a sosit. Pentru a face față acestei situații, este necesară o mobilizare totală. Este momentul a mobiliza pe toți oamenii valizi pentru a-i trimite pe front și toate femeile pentru a înlocui pe cei care pleacă la posturile din spatele frontului". Acelaș ziar ne furnizează și următoarea decizie republicană: F. A. I.-ul stimulează pe toți militanții și pe toți acei care sunt sinceri antifasciști, îi angajează a mări vigilența lor în spatele frontului și a colabora în mod folositor și exemplar la exterminarea dușmanilor clasei muncitoare și a aliaților la fascism".

Cu alte cuvinte, pentru nenorocita populație aflată sub stăpânirea roșilor, niciun mijloc de scăpare. Ori să fie măcelărită pe front, luptând pentru cauza marxistă, ori în spatele frontului, dacă din cine știe ce motive n'a putut ajunge până acolo.

Iată pentruce marile democrații au prelungit cât le-a fost cu putință, răsboiul spaniol. Dar însfârșit, cu sacrificii și pierderi enorme, a fost cucerită Barcelona, unde se afla cuibul societății anonime pe acțiuni a celor interesați în provocarea acestui dezastru și Catalonia a căzut în întregime. Cohortele lui Franco au ajuns la Pirinei. Ce-au făcut șefii republicani în fața acestei situații? Au rămas să împartă soarta celorlalți? Au rămas să tragă consecințele înfrângerii, precum s'ar fi bucurat de roadele victoriei? S'au identificat cu misiunea lor de conducători, înțelegând că pierzând ceeace stăpâneau, s'a pierdut și rațiunea salvării lor? Că deîndată ce idealul — hai să-i zicem ideal! — pentru care s'au îndârjit atât, aruncând în flăcări sute de mii de oameni, s'a spulberat, s'a spulberat și orice nădejde de viață? Nu! Morala aceasta e bună pentru soldați și pentru bietele mulțimi trimise la moarte cu tunul.

Eroii republicii cu galoane de aur, au luat-o frumos la picior, refugiindu-se în Franța. Și nu s'au dus cu mâna goală, fiindcă de-acum îi așteaptă altă viață și oamenii trebue să aibe cu ce trăi, mai ales că s'au dedulcit la conforturi princiare. Așa încât, a furat fiecare cât a putut. Și președintele republicii, pe numele său cel de pomină Azana, și președintele consiliului de miniștri, acesta general de oști, Negrin și Largo Caballero, fost și el mare ambițios în fruntea republicii, și toți ceilalți colaboratori la dregătoriile salvatoare ale Patriei...

Aceasta a fost suprema grijă. Să ia fiecare cât mai multe chilograme de aur și bijuterii, provenite din tezaurul public, din jaful muzeelor și al bisericilor.

Cealaltă Spanie, Spanie eternă, se regăsește din cei în ce mai mult, în harta ei în chipul pe care l-a avut, în instituțiile străvechi ale cavalerilor de demult, în leturghiile bisericilor, în mitul nepieritor al celui mai mare erou al ei, generalul biruitor, Franco!

Pan M. Vizirescu

Răspântie străbună

D-lui Nichifor Crainic

Pe scocuri de vâlvoare, prin stihuri de arșiță,
ducând poveri de soare în trudnicul toiag,
tu, gândul meu nostalgic, dogoritor pribeag,
făcuși popas sub vreme la umbră de Troiță.

Izvorul adâncimii răspântiei străbune,
împresurat pe frunte cu-azururile'nalte,
îți stinse'n mlade setea, te sui din genune
pe trepte heruvime în imnuri să te'nvoalte.

Și revărsând în rime pe strofe diafane
potire de credință din tâmple haiducești,
tu, gândul meu, cu cerul îngemănat pe-amvoane,
te'ncumetași spre sihla de inimi să crăinești.

Ion Țolescu Văleni

A apărut revista **GANDIREA** *Numărul pe Februarie 1939*

CU URMĂTORUL SUMAR:

ION PETROVICI: Introducere la Critica cunoașterii.
GEORGE GREGORIAN: Măi frate.
D. CIUREZU: Dragoste voevodală.
AURELIAN COSMOIU: Cadrul mitic.
VIRGIL ZABOROVSCHI-FLOREA: Poezii.
ȘTEFAN BACIU: Beatrice (nuvelă).
GHEORGHE BUMBEȘTI: Poezii.
VASILE BANCILA: Un aspect al Ardealului.

IDEI, OAMENI FAPTE
NIȚA MIHAI: Despre Sf. Ioan Damaschin.

CRONICA LITERARA
VINTILĂ HORIA: Virgil Carianopol: Frunzișul toamnei mele.
MARIELLA COANDĂ: Alexandru Marcu: În Dalmația.
GH. VRABIE: Ion Nisipeanu: Școala Psihologică.

CRONICA DRAMATICA
DAN BOTA: Azilul de noapte; Atrizii.

CRONICA MARUNTA
NICHIFOR CRAINIC: Un mare ziarist: P. P. Negulescu. - G. Rotică.

EXEMPLARUL 20 LEI

POST ȘI DIETĂ

Robii stomacului și ai libertăților ruinătoare din cel de-al 20-lea veac al erei creștine nu vor să mai vadă în post un îndemn la spiritualitate, ci văd numai o poruncă de tortură fizică — retrogradă și necorespunzătoare ideilor avansate ale timpului. Pentru acești pioneri ai concentrării personalității în simțuri, postul e o dovadă în plus de neadaptare la normele civilizației și e lăsat numai pe seama „prostimei", ca un argument de temeiu la constatarea că aceasta, prostimea, nu știe să trăiască.

Realitatea arată însă că există post și în sânul civilizației, numai că el nu vrea să depnidă de biserică; depinde de prescripțiile medicale și se intitulează, pretențios și nobil, **dietă**. Cât drum a trebuit să parcurgă umanitatea până să se vadă înzestrată cu acest termen ce proclamă independența față de normele creștine de trăire! Căci dieta, în ultimă și istorică analiză, nu e decât consecința încălcării postului creștin.

De aici, se înțelege, ridicolul în care se avântă, cu dela sine inițiativă, omul civilizat: el nu vrea să recunoască porunca bisericii de-o posti un număr de zile, dar recunoaște prescripția medicului care îl oprește dela acelaș fel de alimentație ani întregi... Deosebit de asta, dieta poartă în germenul și regulele ei de păstrare totala absență spirituală din sforțarea de regenerare corporală.

La această absență voiam a ne referi, când spuneam că dela post până la dietă s'a parcurs un drum lung, căci omul a reușit, însfârșit, sub presiunea iluziei de libertate, să se desprindă de valențele spiritului și să fixeze centrul de gravitate al personalității sale în pereții stomacului. Nespus de semnificativ pentru emblema timpului!

Și de aceea datoria de onoare a omului conștient de el însuși, de trupul și sufletul său, e de a privi mai deaproape rețeta postului creștin și de a scoate din cunoașterea ei tot ceeace veacul îl îndeamnă să scoată și să folosească pe căi lăturalnice. Mai întâi o întrebare: e într'adevăr postul o poruncă — alții zic: o invenție — creștină?

Răspunsul e că postul rezidă a fi și o poruncă a naturii. „Păgânii cei ce n'au lege, din fire fac ale legii", zice Sf. Ap. Pavel, și spusa lui se potrivește și cu privire la afirmația că postul e o poruncă a naturii. Postul e tot atât de vechiu ca și omenirea, deși la începutul lui, între popoarele lipsite de călăuza spiritului, are o plastică asemănare cu dieta din zilele noastre.

Oamenii vechi, îndeosebi acei din ținuturile calde, au reglementat postul numai ca mijloc de conservare fizică și deabia în urmă, pe alocuri, interdicția de a mânca într'un anumit timp anumite mâncăruri a trecut în catalogul obligațiilor de ordin religios. Chiar la păgâni cu timpul s'a ajuns la spiritualizarea postului, în sensul că deși nu existau legi sacramentale care să impună înfrânarea în domeniul alimentației, văzându-se totuși neprețuitele ei foloase, era recomandată ca un fel de unitate de măsură a personalității cuiva.

Platon, de pildă, socotea că a mânca de două ori pe zi este o ofensă pentru vrednicia de om, iar filozoful Porfirie învață că „mijlocul cel mai bun spre atingerea scopului pentru care suntem meniți este cugetarea la Dumnezeu și lepădarea de trup și de plăcerile trupești. Dacă oamenii ar fi mai cumpătați și și-ar înfrâna mai mult trupul lor, atunci ei ar fi mult mai drepți, mult mai mulțumiți cu soarta lor și mult mai puțin expuși la boală". (I. P. S. Nicodem, în prefața predicilor la postul mare, traduse după Inochentie al Odesei).

Se citează de asemeni numele lui Plotin, al lui Zenon — chiar al lui Epicur — cari posteau riguros, iar romanii păzeau posturile rânduite de Numa Pompiliu și, după mărturisirea lui Tit Liviu, își mai impuneau și posturi extraordinare în vreme de nenorociri publice. Indienii, cari se știe că sunt excentrici în ce privește înfrânarea dela cele ale trupului, își vor fi impus un regim de abstinență din cauza climei, și apoi acest regim a trecut în prescripțiile lor religioase, ajungând cu vremea la un apreciat grad de spiritualitate. Nu există popor — de orice credință ar ține — spune medicul francez Lammé, care să nu aibă, într'o anumită formă, postul.

Iată deci că acest mijloc de primenire trupească nu este o „invenție" creștină. Postul creștin derivă, la rându-i, din postul impus de Dumenezu poporului evreu cu scopul îndoit de a feri poporul ales de plaga molimelor și a-l face apt pentru primirea și înțelegerea poruncilor divine. Ce ajunsese acest post pe vremea Mântuitorului, aflăm din descrierile evangheliștilor: „Când postiți, nu vă luați o înfățișare posomorită, ca fățarnicii, cari își slutesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc... Ci tu, când postești, unge-ți capul și spală-ți fața, ca să te arăți că postești nu oamenilor, ci Tatălui tău, care este în ascuns"... (Matei 6, 16).

Cum vede biserica creștină postul?

Iată, vor zice unii, un lucru pe care îl cunoaștem îndeajuns! Și totuși există umbre în cunoașterea desăvârșită a semnificației postului creștin. Cei ce văd în acest mod de regenerare o poruncă de tortură fizică, nu vor înțelege niciodată că postul e mai întâi un mijloc de exercitare a voinței. Dacă întrebi pe cineva care ia în derădere postul, de ce face aceasta, îți va răspunde, distant și sonor, că nu-i demn de el să se supună unor principii învechite, dar nu va îndrăzni să se acuze de lipsă de voință... Ori, ceeace lipsește lumii cu deosebire în zilele noastre, e tocmai exercițiul voinței. A voi nu înseamnă a fi constrâns să voiești, cum o faci sub teroarea dietei prescrise de medic, pentru ca apoi să zici: „am voit să postesc un an pentrucă așa m'a obligat dieta, dar nu vreau să postesc 40 de zile pentrucă mă obligă biserica.

În primul rând termenul obligație, atribuit bisericii, când e vorba de abținerea dela o seamă de alimente pe timp determinat, nu corespunde cu principiul creștin despre post. Biserica nu obligă pe nimeni, ea îndeamnă pe toți să postească. Ea știe ceeace știe și medicul, că trupul își urmează legile lui naturale de funcționare și că o alimentație abundentă și substanțială obosește organismul și acumulează în celulele lui otrăvuri ce se cer eliminate pe calea repaosului. Ea învață că trupul este lăcaș al Duhului Sfânt și deci îl prețuește ca atare, străduindu-se să înlăture neajunsurile la care se expune pe urma exceselor.

Filozofii din antichitatea greacă prețuiau atât de mult înfrânarea, încât o numeau înțelepciune (sofrosini). Și am văzut dece — pentrucă socoteau ei că oamenii ar fi mai buni dacă ar fi mai cumpătați, și n'ar fi expuși la nici o boală dacă n'ar mânca și ar bea peste măsură **(Hipocrat)**. Cu cât mai mult deci, religia creștină, care s'a înălțat pe piscul cel mai înalt al spiritualității, va trebui să îndemne la cumpătare și abstinență!

Și bine înțeles că îndemnul ei nu vizează numai postul sec, postul trupului, pentru regenerarea și repauzarea celulelor vitale. Acest lucru l-ar putea face — și îl face — în toate cazurile, medicul. Prin post, biserica urmărește strunirea simțurilor întru o cât mai largă posibilitate de acțiune a spiritului.

Dacă lumea prețuește azi atât de puțin postul creștin, o face pentrucă nu prețuește mai mult îndreptarul de totdeauna al vieții, spiritul. În schimb dă toată atențiunea plăcerilor burții — și trecând peste post ajunge la dietă. Care e de preferat?

„Cea dintâi cădere a noastră — spune vestitul predicator Inocențiu al Odesei — a venit de acolo că noi, în persoana strămoșului nostru, n'am păzit postul. Și dela ce începe și astăzi căderea fiecăruia din noi? Dela călcarea poruncii despre post. Nu se păzește postul ochilor și al urechilor? Se pierde curățenia inimii. Nu se păzește postul cugetului și al gândurilor? Se deschid porțile gândurilor rele și necredinței. Nu păzești postul în dorinți? Ajungi robul iubirii de avuție și al mândriei. Nu păzești postul limbii și al buzelor? Ajungi un bârfitor și un profanator".

Se rezumă aici rostul spiritual al postului creștin, care e și cel dintâi principiu al lui. Fără atributul spiritualității, ca scop, postul nu depășește, în concepția creștină, prescripțiile medicale de înfrânare.

Pr. Teodor Iordache

HEIDELBERG

Ultimul colț al romantismului nealterat, se întinde pe ambele maluri ale Neckarului. Cerul și munții oglindiți în valurile ușoare ale apei, fac să se răspândească în orășelul îmbătrânit de povara anilor dar vecinic tânăr prin sufletele ce le adună din toate colțurile lumei, o lumină feerică și o atmosferă de basm.

Heidelbergul a fost dela 1214 până la 1693 capitala regiunei Kurpfaltz; distruș în 1689—1693 prin răsboiul de succesiune al casei de Orleans, trece în anul 1803 la regiunea Baden. Simplă cetate universitară pe timpuri, orășelul numără azi peste 82.000 de locuitori.

Cele două lucruri cari au făcut faima orășelului german, sunt Castelul și Universitatea.

De pe vârful muntelui, bătrânul castel, azi în ruină, străjuește orașul și mândru ca un răboj pe care istoria și-a scris cursul pentru a arăta atâtor generații viitoare măreția timpurilor trecute, privește în apele clare ale Neckarului care-i răspunde cu reflexe de oțel.

Îmi purtam pașii pe aleele și terasele parcului din jurul castelului. Liniștea, așternută ca omagiu vechilor măriri, mă învăluia în noaptea veghiată de mulțimea stelelor. O poartă, al cărei arc se poate vedea și azi în perfectă stare, este o urmă a plimbărilor castelanilor în orele de visare. I se spune „Poarta iubirii" și arhitectura ei este orientală. Ceva mai departe, o piatră pe care cuvintele săpate erau șterse de vreme, indica locul unde nemuritorul Goethe își scrisese părți din „Divanul Occidental-Oriental." Mi-am aruncat ochii în jur și apoi asupra orașului. O mare de stele revărsate din înălțime îmi trimeteau salutul lor tremurat. Șiraguri de mărgele luminoase așternute dealungul șoselelor se pierdeau în depărtare.

„Visezi bătrân Heidelberg, ca pe timpul când Goethe își admira somnul și gândul lui se înălța în sferele neatinse, învăluindu-te cu toată dragostea lui!"

Armonia contrastelor ce domnesc în acest oraș, nu este numai aparentă; ea formează însăși spiritul Heidelbergului. Din vârful muntelui preistoric Heiligenberg, până la castelul a cărui vale se scaldă în apele Neckarului, un arc invizibil unește totul, natură, lucruri, oameni. Trecutul și prezentul se îmbină aci având ca punct de unire biserica „Sf. Duh" în mijlocul orașului, simbol al unui sfârșit de certuri religioase.

Noul regim și-a imprimat existența printr'o arenă și prin amenajarea cimitirului eroilor, o adevărată artă.

Cetatea universitară a Germaniei de toate timpurile, și-a creeat aproape un mit printre savanții întregului glob. Universitatea din Heidelberg era, până la Anschluss, cea mai veche din toată Germania. Clădită acum 550 de ani, a fost înlocuită la 1930—31 prin noua Universitate ridicată cu concursul ambasadorului american Shurman. O caracteristică a vechei clădiri o formează carcerele studenților.

În muzeul palatinatului am admirat câteva din cele mai frumoase bucăți ale epocei romantice de la începutul sec. 19, când Heidelbergul era locul de întâlnire al marilor talente.

Orașul va rămâne însă un factor important în evoluția literară a Germaniei prin spiritul transpus în cărțile populare din 1480, „Teutsche Poemata" a lui Martin Opitz din 1620 cât și culegerea de cântece populare „Des Knaben Wunderhorn" din 1806.

Cel de al treilea Reich a făcut ca orașul să-și capete un nou renume prin incomparabilele spectacole în aer liber din curtea castelului. Am admirat astfel într'una din nopțile senine de Iulie pe „Goetz von Berlichingen" al lui Goethe. Montarea acestei piese este într'adevăr grandioasă. Castelul servește însuși de decor. Scenele de masse sunt perfect reușite. Răscoala țăranilor, partizani ai lui Goetz, cavalerii călări reprezentanți ai regelui și răsboiul ce se încinge între ei, devine o realitate ce te face să petreci adevărate clipe de groază.

În rolurile principale au jucat: Heinrich George, considerat azi ca unul din cei mai mari tragedieni ai Germaniei, Lina Carstens, Clemens Hasse, etc.

Afară de „Goetz", s'au mai reprezentat: Amphytryon, prelucrată după Molière de către Heinrich von Kleist, Romeo și Julieta de Shakespeare în traducere de Schlegel—Tieck și altele.

O adevărată problemă pentru aceste reprezentații a format anul acesta montarea lui „Faust". Richard Weichert, care a pus în scenă lucrarea, a încercat să o rezolve pe jumătate prin muzică. Introducerea este un oratoriu. Raphael, Gabriel, și Mihail își cântă versurile acompaniați de corurile mixte ale celelor îngerești. Muzica lui Leo Spies cât și conducerea baletului de către Rudolf Kolling a devenit o bază „spirituală", s'ar putea spune, a piesei.

Rolul lui Mephisto, jucat de Werner Kraus, ajunge o adevărată capo d'operă. Kraus își declamă versurile clasice, cu un ton aproape modern.

Faust este tratat de el ca un rol secundar.

Rolul lui Gretchen, încredințat d-nei Maria Wimmer, jucat cu eleganță și naivitate, contrastează cu acela al Marthei, încredințat d-nei Lina Carstens care a creeat un personagiu dârz și aspru, întocmai cum cerea rolul său. Reprezentarea lui Faust, una din cele mai grele probleme ale artei dramatice, a fost rezolvată într'adevăr magistral pe scena deschisă a castelului din Heidelberg.

Dar câte lucruri vecinic noi ne prezintă acest oraș! Adânc este sufletul său, și cărți întregi n'ar ajunge să spună totul despre el.

Magda Raiu

ORIGINEA MACEDOROMANILOR

Răspuns d-lui prof. Keramopulos dela Academia Greacă din Atena, referitor la noua teorie despre originea Românilor din peninsula balcanică

de TH. CAPIDAN
Membru al Academiei Române

Domnilor Colegi [1],

Potrivit însărcinării ce ați binevoit să-mi dați în ședința din 27 Ianuarie a.c., în urma propunerii d-lui prof. N. Iorga, de a răspunde d-lui prof. Keramopulos, referitor la noua teorie despre originea greacă a Românilor din Sudul Dunării, pe care d-sa a expus-o la Academia Greacă din Atena, în ședința solemnă din 28 Decembrie 1938, în comunicarea de față îmi iau voie să desvolt acest răspuns.

Inainte de a intra în fondul chestiunii, îmi veți îngădui să vă atrag luarea aminte asupra faptului, poate, necunoscut unora dintre Domnia-voastră, anume, problema originii Românilor macedoneni a preocupat pe învățații și, mai cu seamă, pe politicianii greci, mai de mult, dar mai ales dela începutul acțiunii culturale a statului român în Macedonia. Motivul acestor preocupări de a rezolva o problemă, care pentru învățații români și streini era clară ca lumina zilei, pleca din mai multe considerațiuni, dar mai ales din interesul pe care elenismul din veacurile XVIII și XIX l-a urmărit prin școală și biserică, de a putea desnaționaliza prin limbă neamurile din Balcani.

Intr'adevăr, Grecii, cu mult înainte de mișcarea revoluționară a Sârbilor din imperiul turcesc, proclamaseră realizarea acelei mari idei care trebuia să ducă la creiarea unei vieți independente, pentru toate popoarele balcanice, în cadrul marelui imperiu bizantin. Pe vremea aceia — suntem în cursul sec. XVIII — ideia părea cu atât mai sublimă cu cât asupririle Turcilor asupra creștinilor se arătau din ce în ce mai insuportabile, iar principiul care trebuia să stea la temelia noului stat balcanic era vieața creștină. Dintre toate popoarele balcanice, Macedoromânii, ca elementul cel mai luminat după Greci, s'au arătat dela început cuceriți de măreția acelei idei. Așa se explică dece, în vreme ce în Occident, pe atunci, marele animator grec Adamantios Korai, fiul unui negustor din Smirna, pregătea renovarea sufletului grecesc scriind într'o limbă înțeleasă de popor, în Balcani, un alt evocator al trecutului elen, poetul Riga Fereu, român de origine din com. Veleștin, suna clopotul de alarmă, chemând la libertate popoarele creștine, în acele versuri pline de avânt și de caldă simțire, pe care poporul grec de pretutindeni le cântă în „Marseilleza greacă".

Era o vreme, Domnilor Colegi, când nu numai Românii, care trăiau printre Greci și se formau la școala și biserica greacă, dar chiar Slavii și Albanezii din apropierea lor credeau într'o resurecțiune a creștinismului triumfător, care nu le putea veni decât numai dela poporul grec, moștenitorul direct al imperiului otoman, mai ales că acest popor, în toate acțiunile lui în contra Turcilor, se înfățișa ca apărătorul civilizației și al creștinismului. De fapt, revoluția, pregătită cu atâta grije de faimoasa Eterie isbucni, și un fior de nădejde trecu prin sufletele desnădăjduite ale creștinilor. In fine, visul Grecilor se împlini, prin constituirea noului regat elen. Dar atâta nu ajungea față de proiectele grandioase ale patrioților greci. Intr'adevăr, Tracia cu minunata cetate a Sfântului Constantin de pe malurile Bosforului, Rumelia, Albania, Macedonia cu Epirul și Tesalia se găseau încă sub Turci. După această primă etapă, mai era nevoie de un alt efort din partea Grecilor, spre a ajunge la definitiva restaurare a statului grecesc creștin în cadrul imperiului bizantin.

De data aceasta însă, o nouă schimbare se produse în vieața spirituală a popoarelor balcanice, schimbare care trebuia să pună oarecum stavilă planurilor grecești. Anume, dorința de a se cultiva în graiul moștenit de la părinți, nu numai în limba greacă cum fusese obișnuită lumea creștină până atunci, luase, spre marea surpriză a cărturarilor Greci, o formă atât de pronunțată, încât chiar cu câteva decenii înainte ea se arătase sporadic însă simultan la toate popoarele balcanice: Români, Bulgari și Albanezi.

D. TH. CAPIDAN

Era momentul când, cu toată admirația pe care mai ales Macedoromânii o aveau pentru mândria trecutului spiritual al Grecilor, vroiau totuși să ajungă și ei să scrie în graiul lor de acasă „aromânesc", cum spuneau ei. In felul acesta, s'au ivit încă de atunci primele monumente literare macedoromâne, tipărite cu litere grecești la Viena și Veneția, pe unde petreceau marii negustori macedoromâni. Printre autorii acestor scrieri, relevez în particular pe cucernicul părinte Constantin Ucuța, Român din Moscopole, preotul dela biserica coloniei românești din Posen, care în cărțulia lui tipărită la Viena în 1797, pentru instrucția copiilor macedoromâni în limba națională, își începea prefața cu următoarele cuvinte: Cetitorule, primește această lumină, puțină, spre folosul copiilor noștri, căci socotesc că de mult îți era dor să vezi acest început în mijlocul neamului nostru, pentru ca copiii noștri să poată înțelege mai ușor ceea ce cu multă pierdere de vreme și cu multă greutate înțeleg în altă limbă".

In împrejurările acele, Grecii singuri, atâți câți erau după eliberarea Eladei, nu puteau duce lupta pentru o mai grabnică înfăptuire a idealului lor național. La această grandioasă operă trebuia să participe toate populațiunile balcanice, dar cel puțin acelea care se găseau în apropierea Greciei. De altfel, lucrul acesta era necesar și pentru justificarea pretențiilor lor politice față de streinătate. Patrioții greci, așezați în principalele orașe din Occident, avuseseră grija să propovăduiască pretutindeni că întreaga peninsulă balcanică, pe care de altfel ei în scrierile lor o numesc, prin abuz „peninsula elenică", este locuită numai de Greci. Faptul acesta era întărit și de dreptul pe care Patriarhul dela Constantinopole îl obținuse dela Turci, de a fi protectorul spiritual al tuturor creștinilor din Sudul Dunării, indiferent de limbă și naționalitate. Pentru cuceritorii Turci n'au existat aproape până la emanciparea bisericii bulgărești de sub autoritatea Patriarhiei (1870), nici Bulgari, nici Albanezi, nici Sârbi și cu atât mai puțin Aromâni, ci numai creștini ortodocși, trecuți în registrele Porții sub numele de „rum mileti" (neam romaic, adică grecesc) și reprezentați de un singur șef religios numit „rum patriki" (patriarhul romeic, adică grecesc). Era după, cum vedeți, o situație cum nici nu s'ar putea închipui mai bună pentru Greci, mai ales dacă ținem seama de faptul că aceeași patriarhie, judecând după luptele pe care le-au dat Macedoromânii pentru obținerea a câtorva zeci de biserici, în care să se oficieze serviciul divin în limba română, se înfățișa mai mult ca un organ al panelenismului în Balcani, decât ca un apărător al ortodoxismului. Cărturarii greci, în frunte cu clerul grecesc, profitând de această situație pe cât de excepțională pentru interesele lor, pe atât de dezavantajoasă și chiar umilitoare pentru celelalte naționalități, dar mai ales pentru Români, au pornit o propagandă de desnaționalizare, în care au încercat să dovedească că atât Românii din Sudul Dunării cât și Albanezii cu Bulgarii nu sunt din punct de vedere etnic decât Greci românizați, albanizați sau slavizați. De atunci au apărut în literatura lor de propagandă acei noi termeni etnici, ridicoli pentru spiritul vremii în care trăim, căci patrioții și chiar cărturarii greci îi întrebuințează și azi, anume Elini Vlahofoni pentru Români, Elini Vurgarofoni pentru Bulgari, etc.

După toate acestea, înțelegeți foarte bine, că nu trebue să ne surprindă prea mult faptul, dacă chiar astăzi un învățat arheolog grec de valoarea d. prof. Keramopulos revine să discute, pe temeiul unei metode cunoscute numai de cărturarii greci, originea unei populațiuni asupra căreia judecata obiectivă a științii s'a pronunțat încă din 1774, când vestitul profesor de istorie dela Universitatea din Halle, Johann Thunmann, a publicat primul document de limbă în graiul Românilor macedoneni. Eu cred că învățații greci mai luminați dezaprobă această manieră de a contesta originea dovedită a unei populațiuni atât de vechi în Balcani, cum este acea a Românilor macedoneni. Insă aceștia, din care face parte savantul profesor B. Recatas, despre care vom vorbi ceva mai târziu, sunt rari. Cei mai mulți se abțin de a ridica obiecțiuni în contra ei. Aceasta o fac probabil din faptul că ea răspunde unei necesități naționale, anume de a desființa pe Aromâni ca minoritate etnică din mijlocul Grecilor.

Această acțiune a fost urmărită de cărturarii greci, mai de mult, primind în cursul timpului diferite forme, după împrejurări. Astăzi d-l prof. Keramopulos le contestă Macedoromânilor originea etnică, recunoscând în schimb latinitatea limbii lor. Altă dată cărturarii greci nu voiau să le recunoască nici atât. Astfel, ca să dau numai un singur exemplu care s'a petrecut mai aproape de vremurile noastre, în 1901, sunt tocmai treizeci de ani de atunci, a apărut din inițiativa și cu cheltuiala Patriarhului Ecumenic din Constantinopole de atunci, Joachim, faimosul lexicon macedoromân scris cu litere grecești și latinești, datorit lui Constantin Nicolaidi, în prefața căruia, lungă de vreo 40 de pagini, s'a încercat să se dovedească originea grecească a graiului macedoromân. Lucrarea trebuia împărțită la toate familiile românești mai răsărite de prin orașele Macedoniei, așa după cum va fi împărțită poate în broșură și comunicarea d-lui Keramopulos. Din nenorocire ea însă nu și-a putut atinge scopul urmărit. Abia ieșită din teascurile tipografiei, am dat imediat replica necesară într'un studiu de 80 de pagini intitulat „Réponse critique au dictionnaire étymologique kutzovaque, publié par M. Constantin Nicolaidi", răspândit în foarte multe exemplare, în care am arătat toate greșelile unei încercări neizbutite, care urmărea scopuri cu totul streine de preocupările științifice.

Răspunsul meu de acum treizeci de ani, care a avut o excelentă primire în cercurile filologice din străinătate, a stârnit discuțiuni aprinse printre cărturarii greci din peninsulă, mai ales pentrucă cei mai mulți din ei, fiind până atunci amăgiți cu tot felul de teorii asupra originii Valahilor, aveau prilejul să vadă pentru întâia dată, într'o expunere sintetică și clară, argumentele științifice pe care se întemeiază identitatea graiului lor cu limba română.

Dar reacțiunea cărturarilor greci în contra limbii românești, ori de câte ori Macedoromânii se încumetau să se afirme ca Români în mijlocul Grecilor scriind câte ceva și în românește nu numai în grecește, se poate urmări într'o epocă și mai veche. Ea este foarte interesantă de cunoscut, în primul rând, spre a ne da seama de mentalitatea greacă, în al doilea însă, de violența și expresiile, de cele mai multe ori triviale, cu care pedanții greci atacau pe Români.

Se știe că în a doua jumătate a sec. XVIII, Românii din Macedonia și Albania, dar mai ales acei așezați în orașul Moscopole și împrejurimi, ajunseseră la o situație economică atât de înfloritoare, încât mulți dintr'înșii, culți cum erau din contactul lor cu Occidentul, au simțit nevoia de a crea instituțiuni de cultură superioară, cum a fost „Noua Academie", din care mai târziu au ieșit o serie de învățați ca Teodor Anastasie Cavallioti, Danil Moscopoleanul și preotul Constantin Ucuta, care, în afară de grecește, au scris și în limba română. Tot în Moscopole ei au fondat și o tipografie, singura pe vremea acela în întreaga peninsulă balcanică. Din nenorocire, însă această stare n'a ținut multă vreme, din cauza deselor războaie pe care imperiul otoman le ducea cu Rușii. Hoardele albaneze de religie mahomedană, profitând de slăbiciunea imperiului, s'au năpustit asupra centrelor românești și, după zece ani de jafuri și prădări, toate aceste centre, dar mai ales Moscopoleá, Blajul Macedoromânilor, oraș cu 60.000 de locuitori și 40 de biserici, din care 16 le-am apucat în călătoria mea din 1928, a dispărut de pe suprafața pământului. „Pasteurs vigilants, ouvriers économes, ces Valaques, qui se prétendaient descendus des Romains établis dans la Candavie par Quintus-Maximus, avaient relevé dans le onzième siècle, sur les ruines de l'antique ville des Moschas celle de Voschopolis; et d'un simple champ de bergers, elle était devenue la métropole commerciale de l'Epire. On y comptait, vers le milieu du siècle dernier, près de quarante mille âmes; et en 1788, sa population augmentée d'un tiers, promettait de superbes destinées aux chrétiens de cette partie presque ignorée de la Grèce. Les écoles de Voschopolis florissaient; la civilisation s'annonçait, sous les auspices de la religion et de ses ministres, telle qu'elle parut une fois dans le monde aux bords fortunés du Paraguay; lorsque l'envie et le fanatisme se liguèrent pour détruire l'ouvrage de la sagesse... après dix années de dévastations, de rapines et de guerres, Voschopolis disparut de la surface de l'Albanie". Acestea sunt relatările privitoare la distrugerea orașului pe care el le face în 1871 Pouqueville, eruditul consul francez al lui Napoleon I, la curtea lui Ali Pașa Tepeleni, faimosul tiran din Ianina. In urma acestui mare dezastru, cu pierderi incalculabile pentru viitorul național al Aromânilor, toată elita plutocrației și intelectualității macedoromâne s'a văzut silită să se expatrieze în centrele comerciale din nordul peninsulei, dar mai ales în Serbia, Austria, Ungaria și Ardeal, unde au creat acele faimoase colonii, ale căror urme în Transilvania, se recunosc și astăzi în cea mai mare parte a ctitoriilor bisericești. Rolul pe care acești Aromâni, în calitate de eminenți negustori l-au jucat în aceste țări nu este încă bine studiat. Un fericit început pentru coloniile macedoromâne din Serbia l-a făcut învățatul profesor universitar sârb dr. D. I. Popovici. Despre cei așezați în Austria, Ungaria și Ardeal atâta se știe numai că ei, venind în atingere cu Românii transilvăneni, s'au simțit imediat frați de acelaș sânge, luând parte activă la toate frământările lor naționale și dând Ardealului o seamă de bărbați, care prin genialitatea și dârnicia lor, și-au creiat un loc de frunte în istoria renașterii poporului român din Transilvania.

Printre aceștia au fost dascăli și medici care nu și-au uitat patria părăsită și au scris din străinătate cărți didactice, spre a fi răspândite în Macedonia. Astfel, vestitul medic originar din Bitolia, Georghe Constantin Roja, doctor în spitalul universității din Pesta, care iscălea și cu pseudonimul „Valachus Moscopolitanus" bun prieten a lui Petru Maior, ne-a dat o serie de lucrări, dar mai ales manualul lui de a scrie în graiul macedoromân cu litere latine; iar Mihail G. Boiagi, profesor de limba greacă la gimnaziul din Viena, gramatica macedoromână, opera cea mai desăvârșită ce s'a putut scrie în 1813, când a apărut lucrarea, asupra graiului Românilor din sudul peninsulei balcanice. Prefața scrisă în nemțește și grecește din această ultimă lucrare ne oglindește de minune nervozitatea cărturarilor greci din peninsulă, ori de câte ori se întâmpla să ajungă la macedoromânii rămași acasă, câte un exemplar din aceste lucrări. Pe atunci, campionul elenismului în Epir era vestitul dascăl grec Neofit Duca, fost profesor la Academia din București și dat peste graniță afară, după ce mai întâi a fost bătut, imediat după venirea lui Gh. Lazăr în Muntenia. Iată în ce termeni triviali li se adresa Aromânilor, acest pedant grec, ori de câte ori aceștia ridicau pretenții de a se instrui în limba macedoromână: „Se laudă (Aromânii) că vor să constituie o națiune deosebită și nu vor să se unească prin limbă încetul cu încetul (cu națiunea greacă), după cum s'au unit și prin religie". Și mai departe: „Așa sunt acei ce se prostesc cu limba aceasta românească, murdară și ticăloasă, dacă este iertat să se numească limbă, aceea care pretutindeni șchiopătează și nu-i urmarea mai ales a unei limbi, având scârbă mare și rostire urîcioasă. De aici intervin atâtea turburări între oamenii mici și proști din ambele părți la olaltă. Unii (adică Grecii), conduși de trufie mare, insultă; alții (adică Aromânii), fiind încăpățânați, nu cedează. După atâtea veacuri, ei se consideră de aceeași origine cu Romanii, cu care n'au comun nici numele, nici picătură din sângele lor. Arate-ne un regat al lor propriu, ori o provincie întreagă sau altceva caracteristic și deosebit de alții și atunci noi vom tăcea; toată a lor mulțime, însă, o cuprinde de la Dunăre până la Peloponez, un șir de munți sterpi, buni pentru exilați și vagabonzi. Unde este metropola lor? Unde le sunt arhiereii? Unde judecătorii, unde sella? Unde nobilimea, unde preoții, unde evanghelia, unde psaltirea, unde literile deosebite? Unde numele lor de neam cunoscut fie și mai de aproape. Unde este locul lor în Geografie? Nicăeri. La ce, deci, se laudă ei că vor să constituie o națiune deosebită, pe când n'au nici loc? Căci Elada nu va consimți nici odată, în nici un fel, să se numească Vlahie și îi va socoti pe aceștia de apostați, nu curați".

La toate aceste alegațiuni, al căror ecou ajungea până la coloniile macedoromâne din streinătate, Mihail G. Boiagi răspundea în treacăt în prefața gramaticei macedoromâne, prefață scrisă în grecește și nemțește pe un ton mult mai liniștit. „Românul — spunea el — n'are dece să se rușineze de limba lui, din contră el se va simți mândru, când, reușind să-și cultive spiritul, limba maternă îl va urma bucuros, în orice caz mai bucuros ca multe alte limbi. Așa dar, din considerațiunile înșirate până aici, nu înțeleg toate acele flecări nedemne ale lui Neofit Duca căruia, fiindcă nu cunoștea nici o altă limbă, i-ar fi plăcut să distrugă toate limbile din lume, pentru ca în locul lor să introducă limba sa macaronicească (cum o numesc în batjocură conaționalii săi). De altfel, zelul acestui învățat grec este atât de orb, încât dorește această înlocuire, deși el însuși declară pretutindeni că Românii sunt mai apți pentru cultură și mai sensibili la artele frumoase decât Grecii. Impins, așa dară, numai de orbire și de ignoranță ridicolă, el poate să întrebe într'un ton atât de provocator, unde au Românii țară, orașe, preoți, legi, nobilime, etc.?" In fine, gramaticul macedoromân, după ce continuă mai departe prefața, revenind la afirmările lui Neofit Duca, adaugă: „Waeren die Wlachen Hottentoten, so bleibt ihnen doch immer das Recht und die Pflicht, sich durch ihre eigene Sprache, als durch das zweckmaessigste Mittel zu vervollkommen", în românește: „Hotentoți de ar fi Românii, totuși ar avea dreptul și datoria să se perfecționeze în limba lor, ca cel mai potrivit mijloc pentru aceasta".

Domnilor Colegi, am ținut cu tot dinadinsul să vă reproduc numai în parte acest interesant dialog, care a fost ținut cu un veac și mai bine înainte, între pedantul învățat grec din Elada și gramaticul macedoromân de bun simț din Viena, nu atât cu scopul ca să vă arăt cum au știut să reacționeze învățații macedoromâni din streinătate, atunci când cei rămași în peninsulă nu știau nimic despre țările române, cât ca să vă dovedesc pe bază de documente controlabile că afirmațiile calomnioase ale învățaților greci, asupra originii limbii și neamului românesc din Balcani, reprezintă o poveste veche care nu începe, cum s'ar putea crede la primul moment, cu recenta comunicare a d-lui profesor Keramopulos la Academia Greacă din Atena. Din nenorocire, la această poveste, a luat parte activă, spre înjosirea ortodoxismului din Balcani, reprezentat prin Patriarhia dela Constantinopole, chiar și clerul grec. De câte ori nu ne-a fost dat să auzim înainte de marele războI, că în cutare comună românească din Pind s'a întâmplat bătaie la biserică, pentrucă preotul grec a refuzat să boteze copiii nou-născuți sau să dea împărtășanie la posturile mari bătrânelor și bătrânilor Români macedoneni, pentru marele păcat pe care îl făceau că tot mai continuau să vorbească în spurcata limbă românească. Erau, după cum știți, sub regimul turcesc în peninsulă tot felul de naționalități: Albanezi, Bulgari și Sârbi, însă, niciuna din ele n'a fost supusă la atâtea persecuții din partea clerului grecesc, ca națiunea românească.

(citiți urmarea și sfârșitul în No. viitor)

1) Comunicare făcută la Academia Română, în ședința din 10 Februarie 1939 cu unele prescurtări.

Apărători ai credinței

DIMITRIE CANTEMIR

După cei trei apărători ai credinței profesioniști: P. S. Irineu Mihălcescu, dr. Vasile Găină și d. prof. Ioan Gh. Savin, trecem acum la o serie de apologeți creștini nespecialiști: savanți, filosofi, teologi, literați, etc. Alegerea și tratarea acestora nu sunt făcute cu cine știe ce pretenții critice sau literare și de aceea cunoscătorii sunt rugați să ne ierte unele stângăcii, ținând seamă că urmărim numai un scop apologetic.

Vom începe deci cu Dimitrie Cantemir, acest gigant al începuturilor culturii românești.

Cum, Dimitrie Cantemir apologet al creștinismului? se vor întreba mulți. Il știam istoric geograf, folklorist, filosof, poet, filolog și chiar muzicant, dar apologet?! Ei bine, se poate vorbi de un Dimitrie Cantemir apologet și chiar de o teologie a lui D. Cantemir. Cel care va face un studiu aprofundat în această direcție va aduce foloase reale teologiei și culturii românești.

Căci viața întreagă a acestui mare exilat stă sub înrâurirea ideilor și simțămintelor creștine. Preceptorul său, învățatul călugăr Ieremia Cacavela, care a fost mai întâi medic și apoi ieromonah și predicator la patriarhia din Constantinopole, a știut să pună stăpânire pe sufletul beizadelei și să-l modeleze creștinește, așa încât „întâia osteninţă", „răsădire și odrăslire", adică întâia carte a lui D. Cantemir, Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul, este o admirabilă operă de spiritualitate creștină, pe tema: deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciuni. Scrierea aceasta, despre care B. P. Hașdeu spunea că este „singura până acum operă filosofică română originală (Arhiva istorică 1865), abundă în citate din Sfânta Scriptură și este un adevărat manual de bună purtare creștină. Ea nu a plăcut unora pentru stilul ei (N. Iorga, Istoria literaturii române în secolul XVIII, vol I). Altora nu le-a plăcut pentru conținutul ei. De pildă G. Sion, care a publicat volumul V din operele lui D. Cantemir, spunea că Hașdeu nu avea dreptate când considera această carte drept o operă filosofică, „fiindcă în ea nu predomină un adevărat spirit filosofic ci mai mult tendința de a predica ascetismul cel mai riguros și bigotismul cel mai absurd, de a face pe om să fugă din societate spre a-și duce viața în chiliile mânăstirilor și sub streșinile bisericilor, fără a-l stimula contra datoriilor sociale care leagă pe om de pământ sau patrie" (Prefața Divanului, p. X). Și totuși istoricul spiritualității românești va trebui să pună Divanul lui Cantemir la locul de cinste cuvenit.

Dar nu numai această lucrare, scrisă la „[illegible]", adică a tinereții, vădește „creștineasca râvnă" a principelui moldovean, ci și celelalte lucrări filosofice din prima parte a activității lui. „Aceste lucrări filosofice anunța ceea ce Dimitrie Cantemir va fi: Un cugetător totdeauna devotat ideii creștine", cum spune d. prof. I. Minea, care ne-a dat cea mai temeinică lucrare asupra lui Dimitrie Cantemir (Despre Dimitrie Cantemir, Iași 1926, pag. 25). Cartea intitulată: Sacrosanctae scientiae indepingiblis imago, tomus primus, quo comprehenduntur Theologophysices principia sacra... este un adevărat tratat de metafizică religioasă, asupra căruia nu s'a insistat niciodată și, din păcate, nu este loc să insistăm nici aici. Ne îngăduim totuși să dăm un fragment din scrisoarea adresată iubitului său profesor Ieremia Cacavela și care însoțește această carte: „Iau în mână pe autorii științei profane și examinez cu multă băgare de seamă părerile filosofilor cu renume. Ce rămâne din toate acestea: Mărturisesc adevărul! găsesc într'adevăr că la ei e în mare cinste titlul științelor și că numele adevărului este linguşit foarte, dar că adevărul simplu și simplitatea adevărată de loc nu sunt băgate în seamă. Ba încă observ că toate doctrinele și învățăturile lor sunt pline de neînțelegeri, presărate peste tot de contraziceri și mânjite de larva unei minciuni de negrăit. La acestea rămân încremenit! Mă cutremur, cărui patron să mă încred?... Și astfel intelectul se retrage în fortăreața științei infuze. El se dedică în întregime literei sacrosancte, foarte umilit își înclină trufașa-i cerbice a simțurilor la genunchii științei sacre și cu devoțiune învață atât pe teologi cât și pe fizici, că trebue să respire același adevăr..." (Metafizica, trad. de N. Locusteanu, pag. 20, 23).

O altă lucrare a lui D. Cantemir, intitulată: Ioannis Baptistae Van-Helmont physices universalis doctrina et Christianae fidei congrua, et necesaria, este o entusiastă apologie a filosofiei religioase profesată de eruditul belgian Van Helmont. Și aceasta merită un studiu special din partea unui teolog.

Un interes încă și mai mare prezintă, din punctul nostru de vedere, o altă lucrare a lui D. Cantemir, asupra căreia ne-a atras atenția d. prof. Ștefan Ciobanu, membru al Academiei Române. Este vorba despre Sistema de religione et statu imperii Turcici, tradusă în rusește de Ivan Iliinski. D. Șt. Ciobanu, de acord cu d. I. Minea, socotește drept o mare pagubă că această carte nu este tradusă într'o limbă europeană, deoarece cuprinde o adevărată comoară de informații asupra vieții religioase musulmane de acum 200 ani, pe care D. Cantemir o cunoscuse de aproape timp de 22 ani. „Sistemul religiei otomane spune d. Șt. Ciobanu, este o operă adânc originală". (Vezi: Dimitrie Cantemir în Rusia. Memoriile secției istorice a Academiei Române, București 1925, p. 33). „Precuvântarea către cititor abundează în citațiuni din Sf. Scriptură și tinde spre a dovedi că religia mahomedană nu este cea adevărată", adaugă d. Șt. Ciobanu. Cartea I din Sistemul religiei otomane tratează despre „falsul profet Mahomed"; Cartea a II-a se ocupă de Coran, pe care firește Cantemir îl socotește inferior Evangheliei. „Intrucât sfânta Evanghelie a Domnului Hristos conține toate adevărurile omenești și cele mai adevărate date, fără îndoială Coranul este fals". (După Șt. Ciobanu, op. cit., pag. 36). Pentru dovedirea falsității Coranului trebuesc însă alt fel de argumente decât acelea pe care le folosesc uneori creștinii, cum de pildă: Coranul este fals pentrucă este scris în versuri. „După cum judec eu, spune Cantemir, nu este tare nici argumentul acelora, cari spun că Coranul nu conține în sine cuvântul lui Dumnezeu, întrucât Dumnezeu n'a vorbit niciodată în versuri... Și David a scris Psaltirea în versuri și așa mai departe. N'au dreptate nici aceia, ce declară Coranul fals pe motivul că este scris într'un stil frumos și într'o limbă arabă adâncă, iar cuvântul lui Dumnezeu este simplu. Dar noi ce vom spune despre parabolele Domnului Hristos, teologia Sf. Ioan Evanghelist, despre care filosoful elin exclamă: „barbarul vorbește înalt", dar mai cu seamă epistola sf. Pavel, în care admirăm nu numai adâncimea învățăturilor, ci și iscusința logică și retorică, precum și frumusețea limbii grecești". (Sistemul..., pag. 47; după Șt. Ciobanu, op. cit. pagina 36).

Argumentul cel mai puternic în contra pretinsei divinități a Coranului Cantemir îl scoate din critica textului, din planul haotic, din repetările nesfârșite, contrazicerile, locurile obscure ale Coranului. Se pare că în privința metodei de cercetare a Coranului Cantemir a fost precursorul orientaliștilor europeni.

Celelalte cărți ale Sistemului religiei otomane sunt tot atât de pline de interes apologetic. Renunțăm însă la ele, pentru a trece la o altă lucrare a lui D. Cantemir, scrisă cu încă mai vădite intenții apologetice și polemice. Este vorba de scrierea intitulată Loca Obscura in Catechisi, quae ab Anonymo Authore slaveno idiomate edita et Pervoe ucenie otrokom intitulata est. (Locuri obscure în catehismul, editat de către un autor necunoscut în limba slavă și numit „Cea dintâi învățătură a copiilor". Cartea aceasta a lui D. Cantemir a fost scrisă în contra lui Teofan Procopovici, episcop rus care-și făcuse studiile la Roma și era un înfocat luptător pentru reformele pe care Petru cel Mare voia să le introducă în statul și biserica rusă. Din îndemnul țarului, Teofan alcătuise un „Catehism", sub titlul „Prima învățătură a copiilor", în spiritul nou, reformator, de nuanță protestantă. Acest Catehism se citea, din ordinul țarului, de două ori pe zi în fiecare biserică și a fost tradus și în câteva limbi europene. Intre altele, Catehismul lui Procopovici se ridica în contra cinstirii icoanelor și a unor relicve. „Principele Cantemir, spune Gr. Tocilescu, nu se sfii a desveli și a combate cu tărie, în aprobațiunea tuturor adversarilor noilor reforme ale lui Petru, și a tuturor dreptcredincioșilor, punct cu punct eresiile prelatului rus, arătându-se pretutindeni adevărat fiu și apărător al Bisericii răsăritene". (Vezi: Raportul către Soc. Acad. Rom., cu privire la manuscrisele lui D. Cantemir. Buc. 1878, pag. 7). Scrierea lui D. Cantemir a avut un mare răsunet în Rusia pe acea vreme, ca una ce ieșea din pana celui mai cult om din Rusia de sub țarul Petru cel Mare și din îndemnul căruia a luat ființă Academia din Petersburg.

In fine, nu putem încheia aceste note fugare cu privire la caracterul apologetic al unora dintre lucrările celebrului principe moldovean, fără să amintim și de atitudinea sa ortodoxă împotriva romano-catolicismului. In Descrierea Moldovei, în care d. N. Iorga descopere „un adevărat mesianism românesc" (Ist. lit. Rom., Vol. II, pag. 317), D. Cantemir spune că „nu orientul, ci occidentul a căzut cu timpul dela adevărata credință a lui Hristos" și argumentează astfel: „Tot omul care a învățat istoria bisericească, știe că Transilvania și Ungaria, unde au locuit patrioții noștri înainte de descălecarea lui Dragoș, niciodată nu s'au ținut de scaunul Constantinopolului, ci totdeauna de scaunul Romei, prin urmare și locuitorii acelor țări au fost fii ai bisericii apusului, până pe timpul când au pătruns și la ei ereșurile lui Luther și Calvin. Când a descălecat Dragoș în Moldova, cei cari au venit cu el și-au ținut religiunea care au avut-o mai înainte; căci nicăeri, nu se zice că ei ar fi părăsit biserica apusului și ar fi trecut la biserica răsăritului; de unde se vede că tot acea învățătură a fost pe acel timp în biserica apusului, ca și în biserica răsăritului, și că pe acel timp și în occident a domnit acea biserică care domnește astăzi numai în orient; prin urmare se vede că nu orientul, ci occidentul a căzut cu timpul dela adevărata credință a lui Hristos". (Descrierea Moldovei, pp. 152-153).

Prin urmare, Dimitrie Cantemir, prințul moldovean dela începutul secolului XVIII, al cărui nume stă scris pe pereții bibliotecii Sainte Geneviève din Paris lângă numele celor mai celebri oameni ai lumii și care în Academia din Berlin ședea alături de un Liebniz, a fost și apologet creștin. „Nedibaciul calculator politic" și „stăpânitor de câteva luni de zile (N. Iorga, Ist. lit. rom., vol II, p. 311), care și-a pierdut tronul de dragul ideii ca toți creștinii să scape de sub jugul păgânilor, era „foarte zelos pentru credința sa religioasă", cum spune Büsching, traducătorul german al Istoriei imperiului otoman (Partea I, Buc. 1876, p. 38). El își închina Hronicul său Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, cu aceste minunate cuvinte: „Ție cerescule părinte, căruia anii nu să scad; Ție a anarhului părinte fiu, a căruia naștere iaste mai denainte și peste toți veacii; și Ție, sfântule duh, a cărui purceadere covârșeaște toate vremurile trecute și viitoare; și încă Ție unuia, sfântului și marelui Dumnezeu, sudorile ostenitelor meale în loc de jirtvă de laudă aduc și închin".

Acesta a fost marele nostru învățat Dimitrie Cantemir: un bun creștin și neprețuit apărător al credinței.

Emilian Vasilescu

Cronica dramatică

„STAFIA", tragedie în 5 acte

de Grillparzer, traducere de N. Iorga

TEATRUL LIGII CULTURALE

Liga Culturală, de când își are teatrul ei propriu, ne-a reprezentat o sumă de bucăți dramatice de calitate. Acestea au fost alese, cele mai multe, din repertoriul autorilor consacrați ca mari dramaturgi. Teatrul Ligii Culturale n'a vrut să facă experiență cu piesele și cu autorii. Atenția ei s'a îndrumat în deosebi către public. Rolul acestui teatru este nu de a juca autori noui și de a consacra opere, ci acela de a crea un gust pentru teatrul bun în clasa românească de condiție mijlocie.

Sub îndrumarea directă a vederilor D-lui Iorga și țintind către un scop cultural din cele mai precise, scena teatrului acesta nu se putea lăsa stăpânită de frivolele lucrări dramatice de bulevard, care se joacă, unele soldându-se cu o bună rețetă, la aproape mai toate teatrele noastre bucureștene. Când te gândești că aproape întreaga viață teatrală românească actuală se desfășoară aci, în Capitală, — centrele provinciale căzând într'o cutremurătoare apatie dramatică odată cu acea barbară desființare a teatrelor naționale din provincii — și când constați cât de ieftine sunt toate balivernele debitate, spre o superficială satisfacție a unui spectator neformat, depe aceste scene bucureștene, te cuprinde o mare dezamăgire în fața acestei decadențe.

Știu că au fost acum în urmă și sunt încă piese bune, dar ele sunt atât de înăbușite de producția revuistică, încât cu siguranță cercetătorul din vremurile următoare, care va întreprinde o istorie a culturii dramatice din vremurile noastre, se va găsi în fața unei cumplite secete de valori.

Teatrul Ligii Culturale își va găsi atunci un lăudător nemincinos. Atunci se va vedea meritul acestui teatru de a fi încercat îndiguirea gustului public spre a nu se revărsa cu atâta lipsă de discernământ spre teatrul de proastă calitate și de a fi îndrumat satisfacerea gustului spectacular înspre valorile permanente ale adevăratei arte dramatice.

Intre aceste reprezentări bine intenționate socotim înscenarea „Stafiei" lui Grillparzer. Noi nu credem că teatrul născut din curentul romantismului este cel mai bun și mai ales nu credem că el este cel mai potrivit pentru spiritul pozitiv al contemporanilor. Mai ales acest teatru, care gâlgâie, uneori în mod supărător, de unele elemente indigestibile, bolnăvicioase — stafii, spectre, fatalități — ale unui romantism à outrance.

Grillparzer, un talent poetic bine precizat, dotat cu o fină pătrundere psihologică, greșește totuși, în această primă a lui piesă „Stafia", (scrisă la 1816), încadrând personagiile în neverosimil și făcându-le unelte tragice în mâinile unui destin suveran. Omul singur își face și-și desface bucuriile și necazurile, în luptă cu forțele vieții potrivnice. A-l încadra dinainte într'o mișcare, la a cărei geneză el nu participă, înseamnă a-l mutila anticipat acea forță suverană, care se numește libertate spirituală.

Aceasta ne-a părut nouă că e defectul „Stafiei" lui Grillparzer. Iată, schematic, subiectul. Stafia unei străbune, ce nu-și putea odihni făptura nici în groapă din pricina unui păcat, neliniștește familia contelui Borotin, ultimul vlăstar al unei vițe nobile. Gravitatea păcatului făptuit de strămoașe apasă fatidic peste neam. De aci provin o sumă de nenorociri: contele Borotin își vede un copil dispărând, fără să știe unde. Contele îl vede înecat, când, în realitate el este prins de hoți și crescut în obiceiurile lor.

Influența lui Schiller este aci integrală și nedisimulată. Peste mult timp, copilul furat, fiind în vârstă matură, întâlnește pe Bertha, fata contelui, pentru care, fără să știe că-i este soră, tânărul Iaromir este cuprins de o puternică și vinovată pasiune. Vezi aci influența dramaturgului antic, care, vrând să ilustreze mâna neagră ca moartea a destinului invincibil, a imaginat tragedia Regelui Oedip.

Și de aci înainte încep să se precipite nenorocirile. Hoțului Iaromir, urmărit de gărzile împăratului, îi e hărăzit să ucidă în lupta pe întuneric pe însuși tatăl său, pe care încă nu-l cunoștea în această calitate. Bertha află din gura unui hoț captiv că iubise în Iaromir pe propriu-i frate. Cuprinsă de remușcări, ea se otrăvește. In fine, într'un cavou mortuar, unde Iaromir se refugiase spre a aștepta aci pe Bertha, cu care era hotărît să fugă în lume, el află că ucisese pe tată-său și iubise pe soră-sa.

Această veste, la care se adaogă privirea spectrală, pătrunzătoare ca un pumnal, a stafiei, îl ucide pe Iaromir. Acum bătrâna se va putea întoarce liniștită în mormânt.

Toată acțiunea se petrece în sălile și în coridoarele întunecate ale unui castel bătrân. Fantoma, înfiorătoare ca o moarte, trece prin ziduri și prin sufletul eroilor, făcând spaima să crească și să domnească în toată sinistra ei putere.

Jocul actorilor a impresionat. Am privit între spectatori și am văzut că a plăcut. Noi n'avem să zicem ceva mai mult.

D. Vasile Crețoiu dela Teatrul Național s'a transpus adequat în rolul contelui, în al cărui suflet viguros ard două sentimente determinante: spaima de nenorocirile stafiei și credința curată a vasalului pentru împăratul suveran. **D-ra Eugenia Voinescu**, singurul personaj senin din piesă, ne-a dat o Berthă autentică, a cărei dragoste, mare ca o furtună, covârșește toate neliniștile purtate aci de stafie. **D. Dorin Sireteanu** a fost mai bine ca hoț, decât ca amorez. Verbul lui violent și energia lui vulcanică ne-a făcut să afirmăm aceasta.

Duioșia îndrăgostitului ni s'a părut că nu s'a putut exprima printr'o voce prea aspră și cam spartă. Iar cascada unor vorbe potopitoare de dragoste, deși găsise în d-sa izvorul unei inime calde, totuși ni s'a părut că s'a fărâmițit într'o debitare grăbită, încâlcită și inexpresivă.

Aur. Cosmoiu

Cronica literară

Ștefan Baciu: Drumeț în anotimpuri

In afară de simțirea sa rară, domnul Ștefan Baciu se mai deosebește de tinerii poeți și prin grija ce o are pentru formă. E drept că orice scriitor e preocupat de frumusețea cuvântului și caută să ne vrăjească cât mai mult. Insă domnul Baciu are un adevărat cult pentru formă. Un lucru rar pentru un poet tânăr cum este domnia-sa. „Drumeț în anotimpuri" — recentul poem apărut în editura „Frize" — dovedește din plin spusa noastră. O minunată călătorie în cele patru anotimpuri, însoțită de fiorul unui puternic lirism, și încadrată între un preludiu și un epilog — cele însăși poezie, deși scrise în proză. „E încă timp de scris, e încă vreme pentru toate, pentru iubit, pentru călătorii și pentru vis, dar inima să birue nu poate, atâta umbră și atâtea ploi. Afară 'n lume crește dârză viața, tu n'o cunoști și treci pe lângă ea, albește tâmpla, se usucă fața, ești mâine singur ca o stea. Așa ne pierdem între cărți, așa te pierzi între pereți, când, dârz, șuvoiul vieții birue zăgazuri, ne frâng nedeslegate tristeți și'n fața inimii noi facem nazuri. Vezi tu, cum cresc orașe și regate, vezi tu cum cad cetăți și împărați? Furnale negre urcă din palate și cresc granituri dure între frați". Cine scrie proză în felul acesta, înseamnă că are talent. Rimă, cadență, vrajă, toate în proză, iată pentru ce zicem că domnul Ștefan Baciu are cultul frumosului. Epilogul este la aceiași înălțime. Dau numai un fragment: „Știu, e mult mai largă marea decât lacul și un ton e mai puțin decât un cântec, eu am împietrit din lume un descântec, cum spre cer și-l strigă, [illegible] palacu". Sau această frază de rămas bun: „Și când peste ani întregi vei sta mai [illegible] mai tăcută și mai tristă, [illegible] cioh cu cioh făptura mea și vers'u din poeme în batistă".

De mult n'am mai citit ceva în genul acesta. Se va zice poate că tonul e prea forțat, că vorbele sunt prea căutate, că lipsește gândirea, adică frazele n'au miez, n'au dela început și până la sfârșit una și aceeași idee. Se poate să fie așa. Această proză rimată e însă frumoasă, e artă. Cuvintele se leagă armonios unele de altele, au rezonanță sufletească, te încântă, dând aripi gândurilor. Gândești nu dintr'un îndemn rece, ci dintr'un impuls poetic. Asta e tot ce trebue într'o poezie.

Cât privește poemul propriu zis, abundă și el de frumuseți. Intinderea și depărtarea sunt admirabil descrise în cadrul inefabil al iernii, ca în aceste versuri:

Departe lupii urlă către stele
Și-un han așteaptă, singur, un drumeț,
Cu [illegible] pe prag și'ntre perdele,
Dar nu se arată nici un călător.
(Iarna).

Primăvara e prilej de înălțare, de sbor spre cerari:

Nu mai [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
(Primăvara).

Iar când acest sbor se împlinește sufletește, ființa noastră se simte plină de fericire:

Am uitat de lacrimi, de tristețe,
Am uitat de [illegible] înfrângeri,
Stau în tinerețe — fără — bătrânețe
Și sunt frate bun cu cetele de îngeri.
(Idem).

Călătoria se continuă până în toamnă în același cadru de vrajă poetică.

Ceeace vreau să mai notez în această scurtă însemnare, e că micul poem își schimbă accentul, rima și muzicalitatea cu fiecare anotimp în parte: sumbru — iarna, săltăreț — primăvara, plin de fericire — vara, trist — de unde și factura versului lung — toamna.

Ștefan Baciu are sensibilitate, are talent, are cultul frumosului. Cuvântul capătă la el alt sens și devine izvor de vrajă.

Vladimir Dogaru

Cronica Plastică

I. MIREA

Expoziția d-lui I. Mirea la sala Mozart înfățișează lucrări foarte interesante în cari descifrăm căutarea adâncă a artistului de a-și defini viziunea și de a o cristaliza plastic. Această căutare se traduce printr'un amalgam complex de tendințe picturale. Personalitatea d-lui Mirea nu este încă precizată, și în pânzele expuse vibrează un temperament artistic care nu-și deslușește încă din nebuloza viziunii o frmulare certă, explicată. Aceasta nu este o scădere. Dimpotrivă, pentru un artist tânăr, cum este d. Mirea, e o dovadă că are ceva de spus. De aceia, observațiile pe cari le vom face mai jos, nu sunt decât o încercare de a aproxima problemele plastice pe cari și le propune d. Mirea, probleme cari apar sub felurite aspecte de realizare și cari trădează preocupări multiple.

Majoritatea pânzelor expuse sunt lucrări în uleiu, în afară de vreo câteva aquarele. Cele mai multe sunt vederi din Italia.

Ceia ce frapează din primul moment ochiul vizitatorului expoziției, este vivacitatea cromatică. Intr'o pastă bogată, densă, artistul realizează acorduri policromice. Totuși, d. Mirea ne pare a fi mai curând un valorist decât un colorist pur. Credem că putem descifra în tablourile sale o înclinație către studiul valorilor, de unde rezultă o contradicție cu exuberanța policromică în care se reflectă, probabil, mai curând voința de a reda atmosfera italică și luminozitatea ei, decât o tendință plastică structurală artistului.

Viziunea structurală a sa pare a se proecta în spațiu, în gradațiuni de valori.

Or, cum o spune și André Lhote, valorația cere așa numitele tonuri „rompus", înrudite, de aceiaș esență pigmentară, tratate în variațiuni de intensitate. Echilibrul între valorație și cromatism este o problemă plastică extrem de dificilă, deoarece cromatismul se realizează prin alăturare de planuri colorate uniform, în aceiaș intensitate, juxtapunând tonuri de esențe pigmentare diferite, de pildă: galben cu albastru, roșu sau verde, etc.

La d. Mirea aceste tonuri sunt tratate par'că în scopul de a reliefa volume. De aci rezultă oarecari incertitudini, cari însă, cum am spus mai sus, au o semnificație de bun augur.

De altfel, calitatea plastică a lucrărilor expuse se desprinde din amalgamul de tendințe al d-lui Mirea într'o armonie de construcție care trădează o intuiție artistică adevărată. Așteptăm cu optimism expozițiile d-sale viitoare.

Al. Paleologu

CITIȚI în fiecare [illegible]
Revista SFARMĂ-[illegible]
Abonamente
Lei 300 pe 1 an.— [illegible]

ECOURI DIN PRESA EXTERNA

CANDIDE

Frontiera Spaniei este pe bulevarde

O vastă propagandă tindea să ne reprezinte pe d. Negrin, dacă nu cu totul ca om de dreapta, cel puțin ca om de ordine. Se spunea că debarasase Spania republicană de anarhiști și chiar de comuniști. Ni se făcea jurământ că este om moderat.

Nu cunoaștem deloc pe d. Negrin. Pentru a-l judeca, îi așteptam actele. Ori, actele d-lui Negrin nu par deloc să justifice spusele de mai sus.

Un adevărat om de stat lipsit de sectarism, ar fi făcut pace cu Franco, chit că pentru aceasta ar fi suferit o rănire a amorului său propriu. Acum câteva luni a avut ocazia unui compromis. Cel puțin ar fi salvat viața a mii de oameni cari-i încredințase destinul lor. Dar d. Negrin a preferat literatura războinică, a apărat — verbal — teza rezistenței totale. De altfel, prezicea chiar o victorie sigură.

Această atitudine nu indică o judecată sigură, deoarece astfel de discursuri precedează cu câteva zile o debandadă generală. Rămâne o resursă omului de inimă „Să moară!", striga bătrânul Horațiu, care cunoștea aceste cazuri de conștiință. Și i se păstrează învinsului respectul, pentru că și-a făcut cu vitejie datoria.

In această privință, intențiile d-lui Negrin nu par a fi curate. Va reînoi el gestul lui Gambetta și se va duce cu avionul să organizeze ultimul careu la Madrid sau la Valencia, sau se va fixa definitiv în vreo țară de largă ospitalitate, pentru ca să-și scrie memoriile, departe de bubuitul tunurilor?

Se pare că d. Negrin nu s'a fixat încă asupra acestui punct important. Camarazii săi din Spania roșie au făcut alegerea. D. Largo Caballero a plecat pe mare de multă vreme cu armele, bagajele și cu toată familia. D. Azana s'a dus după el. „Războiul s'a sfârșit pentru noi!, și-au spus ei; cât despre voi, bravi partizani dela Madrid, dela Valencia sau Albacete, continuați să luptați până la moarte. Fiți siguri că vom fi cu voi din toată inima. Vă vom scrie de departe scrisori pline de energie".

Aceștia au fost șefii pe cari și i-a dat Spania republicană. Biată Spanie republicană! Sărmană Spanie, victimă a primului Front popular.

Dar cum să ne mai mirăm că o doctrină politică opusă disciplinelor și superiorităților morale, își alege eroii dintre cei mai mediocri și mai lași?

Surâsul d-lui Daladier

In ultimul timp s'a făcut remarcată buna dispoziție a premierului francez.

Intrebărilor ce i se puneau relativ la situația politică, relativ la desbaterile parlamentare, a răspuns cu amuzante glume provensale.

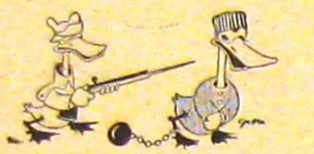

Totuși, primind grupul franco-spaniol, cum unul dintre delegați îl întreba asupra consecințelor europene ale victoriei lui Franco, tonul îi deveni mai grav:

— Spania este profund catolică, zise el. Credeți că ea primește cu plăcere unele manifestații anticatolice din Italia și de aiurea?

La acestea, cineva spuse:

— In cazul când evenimentele ar aduce încleștarea țării noastre cu Italia, ce-ar face papa?

Deodată d. Daladier își regăsi surâsul.

— Știu și eu?! Să mă gândesc! Va trebui, poate, să pictăm din nou frescele castelului dela Avignon!

Un uitat

Circulă noui svonuri în legătură cu situația d-lui Litvinov. E vorba de o apropiată demisie a sa dela comisariatul pentru externe al Sovietelor. O demisiune care i se cere pentru motivul că a împlinit limita de vârstă, adică 62 de ani.

Intr'adevăr, e un record acesta pentru un comisar sovietic.

Cu siguranță că diplomatul roșu a fost uitat. De data asta, însă, e lucru cert că nu mai scapă.

Ne întrebăm, ce va face Geneva și odată cu ea marile democrații europene, fără grațiozitățile și sfaturile d-lui Litvinov? Iată o absență care se va resimți profund.

Intre varză... și Israel

S'a vorbit despre furturile extraordinare comise de banda lui Sami Șaraga, un foarte renumit tâlhar din seminția lui Israel. O parte din banii furați, — un milion și ceva, adică,—

au fost descoperiți de poliție în niște căpățâni de varză, unde fuseseră ascunși de jefuitori. Ingenioasă ascunzătoare, nu?

Atenție la varză, și poate chiar la usturoiu, domnilor!

Precum se vede Israel își găsește noi complicități...

Oaia pate rușinea...

S'a mai scris despre marele scandal parisian, cunoscut sub numele de „afacerea Pathé-Natan". După cum se știe, e vorba despre o mare escrocherie cifrată la o respectabilă sumă de zeci sau sute de milioane, în care eroul principal este un evreu de prin mahalalele Iașului, poposit cu ani în urmă pe malurile Senei.

Dar am crezut că dincolo de elementul de senzațional al sumei, demnă de atenție, și de întâmplătoarea înrudire cu perciunii ghettourilor ieșene, țara noastră are dreptul să nu fie pomenită alături de acest tâlhar pistruiat.

Și totuși, iată că într'o notă din „Candide" găsim repetată (pentru a câtea oară în presa franceză?) această frază care ne jignește gratuit: „Românul acesta n'a lăsat oare..."

Franța și Spania lui Franco

Se pare că raporturile dintre Franța și guvernul naționalist dela Burgos merg cu pași repezi spre îmbunătățire. S'a vorbit chiar în ultimele zile foarte insistent despre apropiata recunoaștere a lui Franco.

In cercurile apropiate ministerului Afacerilor Străine, se crede că eventualitatea unei noui călătorii a d-lui Bérard la Burgos, nu este exclusă. Se precizează însă că această misiune ar fi de scurtă durată, ea constituind numai preludiul numirii unui ambasador al Franței pe lângă Burgos.

Cugetări la modă

Republica spaniolă n'a murit.
Léon Blum (*Pe Populaire, 7 Februarie*)

De astă dată, suntem siguri c'a fost și înmormântată.

*

Nu toți marxiștii sunt ucigași, dar toți ucigașii sunt marxiști.

*

Păziți-vă de gripa spaniolă!

La tragerea din 15 Februarie a Loteriei de Stat

Au ieșit următoarele câștiguri în marea colectură:

GHEORGHE STANOIU

1 Milion No. 20.087
1 Milion No. 26.537
1 Milion No. 26.537 S. II
1 Milion No. 40.840
1 Milion No. 72.578
1 Milion No. 76.922
1 Milion No. 118.406
1 Milion No. 153.788
1 Milion No. 487.814
1 Milion No. 898.174

200.000 No. 30.309	200.000 No. 58.595
200.000 No. 35.586	200.000 No. 58.595
200.000 No. 38.678	200.000 No. 62.462
200.000 No. 40.869	200.000 No. 63.438
200.000 No. 40.869	200.000 No. 78.497

200.000 No. 45.356

Precum și numeroase alte câștiguri

Strâmbă-lemne...

O pierdere care ne doare

D. Ilie Rădulescu, directorul ziarului „Porunca Vremii", prietenul și camaradul nostru de luptă, a suferit o cruntă lovitură prin pierderea copilei sale, Porunca Victoria Felicia. Atât d-sa cât și scumpa sa tovarășe de viață, d-na Maria dr. Rădulescu pentru care familia și copiii sunt cea mai înaltă condiție a vieții, creșteau în lumina sufletului bucuria acestui copil care între alți doi, desăvârșea farmecul și fericirea lor de azi și de mai târziu.

Poruncuța era un copil de o rară drăgălășie, care însenina sufletul părintelui său, atât de mult sbuciumat în marea luptă pe care o duce, și-l mângâia cu dragostea ei îngerească.

Moartea nemiloasă a smuls-o din cuibul familiei dragi. Durerea e negrăită de mare. O împărtășim și noi cu adâncă tristețe și rugăm pe bunul Dumnezeu să întărească inimile celor doi părinți în fața acestei nefericite încercări.

Ce-l doare pe d. Frollo!

D. Iosif Frollo, într'unul din ultimele numere ale „Farului nou", organul agresiv al catolicilor din țara noastră îngăduitoare, fără să ne numească, pare a ne face, nouă celor dela această revistă și celor ce cugetă și scriu ca noi, mustra-

rea că prea batem apa 'n piuă, când spunem că biserica ne-a salvat neamul. Incearcă apoi să acuze pieziș biserica ortodoxă că n'a făcut mare lucru pentru sufletele care trăesc în cuprinsul neamului nostru. Știți ce-l doare pe d. Frollo? D-sa vede că ideea națională înflorește într'un chip optim în sufletele românești și simte cum românii se arată recunoscători pentru biserica ortodoxă, care, pe lângă că le-a izbăvit strămoșii, a ținut și acest neam totdeauna identic cu sine insuși. D-lui Frollo nu-i convine această concepție, care întoarce spatele catolicismului. D-sale i-ar conveni ca naționalismul românesc să se desfacă de ortodoxie. I-ar plăcea să se poată vorbi de naționalism, fără să se amintească și de biserica națională. Ar avea catolicul nostru o mare satisfacție, dacă naționaliștii noștri s'ar supăra deabinelea pe ortodoxie, reproșând bisericii acesteea că nu și-a făcut datoria după cuviință. Si-ar avea prilejul să jubileze, când un astfel de naționalism s'ar îndrepta către o altă confesiune, cerând să-i dea această confesiune, ceeace nu-i va fi putut da ceallaltă. Și d. Frollo ar leșina de bucurie, când această altă confesiune ar fi cea catolică. Noi am înțeles încă de mult ce vrea d. Frollo. Am vrea însă să știe și d-sa că-l cunoaștem.

Serenadele pribeagului

D. Eduard Beneș, magnificul președinte de acum un an al Cehoslovaciei, a ajuns cu tristele sale peregrinări în America. Devotat cauzei pe care a pierdut-o, dezolantul pribeag crea să țină o serie de conferințe despre democrație și să ofere o formulă pentru înfrângerea statelor totalitare.

Formula nu e nouă. Lumea o cunoaște din vremea spectacolelor generese.

Adică d-sa propune întărirea democrațiilor apusene, pentru ca într'un eventual războiu să iese biruitoare.

Foarte simplu, desigur! Dar cum se poate ajunge acolo? Asta e întrebarea. Nu-ți aduci aminte, distinse domn, că acest fel de limonadă a provocat dezastrul patriei d-tale?

Dar lucrul acesta nu interesează. Partea principală sunt conferințele care mai amintesc ceva din gloria unui trecut ratat.

Sau cum s'ar zice mai romantic: serenadele pribeagului.

Prăbușirea republicanilor

Când în August trecut guvernul din Barcelona convocă Cortesurile, nu putură fi strânși nici o sută de deputați. Nici amenințările, nici promisiunile n'au putut determina să vină în Catalonia o sută de aleși ai *frontului popular* cari locuiau în străinătate.

Câți deputați se găseau în subteranele castelului dela Figueras, la 31 Ianuarie? Abia câteva zeci. Dealtfel, avem sub ochi lista a 26 deputați asasinați de roșii, alții 19 dați dispăruți în zona marxistă și 100

alții cari au aderat la mișcarea naționalistă.

Aceasta nu-l împiedeca pe sângerosul Negrin, ca la 31 Ianuarie să pună să fie aclamat de un nucleu de reprezentanți marxiști, după ce proclamase principiul rezistenței cu orice preț. Adresându-se poporului spaniol, el spunea:

— Armata republicană poate face față asaltului năvălitorilor. Abundența materialului și voința sa de sacrificiu, îi vor aduce victoria.

In acelaș ceas, arhivele prezidenției consiliului și bagajele personale ale lui Negrin, luau drumul străinătății, în vreme ce tot personalul guvernamental, miniștri, subsecretari de stat, funcționari, se înarmau cu pașapoarte diplomatice, spre a intra fără întârziere în Franța. Două sute de pașapoarte au fost vizate de Ambasada franceză în acea noapte.

— Șefii ne-au trădat, spuneau milițienii. Pe o corabie în pericol, cel care se salvează ultimul este căpitanul. La noi, miniștrii, generalii, ofițerii au luat-o la sănătoasa după ce ne-au dat ordin să rezistăm!

Strigătul morții

D. Henri Béraud, într'un patetic articol închinat ultimelor svârcoliri ale bestiei roșii spaniole în fața impetuozității și voinței dârze de victorie a naționaliștilor, se adresează astfel milițienilor crampонați pe resturi de baricade:

Hai băieți! bateți-vă, încărcați, urlați, suferiți, sângerați, ucideți, plesniți! Dar nu dați înapoi, camarazi, căci în vacarmul luptei veți căuta în zadar pe cei cari v'au îndopat cu mizerie și minciuni, înainte de a vă împinge la moarte! Mergeți și muriți în pace! Dar înainte de-a închide ochii, înțelegeți și judecați-vă șefii: dacă s'au găsit la ariergarda luptei, asta-i pentru a se găsi la avantgarda fugii.

Se caută o republică

Azana, ex-patriotul președinte al Spaniei republicane, se află într'o localitate din Franța, unde s'a refugiat cu suita și toate titlurile ce le posedă. Distinsul bărbat de stat, care poate fi dat model pentru opera extraordinară realizată atât timp cât a condus destinele Spaniei înjunghiate, este în momentul de față șomer. Calitățile sale, însă, de mare iubitor de ruine și dezastru, nu pot rămâne neutilizate. De aceea, pentru a și le putea valorifica, se caută o altă republică, dornică de aventuri, care să fie, de preferință, o țară creștină, cu biserici și muzee multe, cu numeroase și scumpe opere de artă.

Ofetele serioase se vor adresa de urgență **„Societății Națiunilor"**, secția: șomajul internațional.

In plină operetă

D. Azana a sosit în Franța cu automobilul, însoțit de prieteni și de câteva persoane din anturajul său. Primarul din Collonges i-a urat bun sosit, exprimându-și dorința ca afacerile să se liniștească și pribeagul să se poată întoarce în patria sa. D. Azana i-a răspuns însă, îndată, că șederea lui acolo va fi de lungă durată, dar că-și va păstra titlul de președinte al republicii spaniole, fără întrerupere.

Suntem, cum vedeți, în plină operetă, cu eroi de mucava și improvizări solemne, eroi care totuși au terorizat Spania aproape trei ani de zile.

Aventurierii aceștia, care-și caută cu disperare refugiul, pentru ca să-și salveze viața și prădăciunile, nu vor fi cândva puși să-și ispășească nelegiuirile?

Patroni ai satelor

Dintr'o scrisoare publică adresată domnului C. Ifrim, aflăm unele înfăptuiri vrednice de relief ale domnului prof. Th. Ficșinescu în comuna argeșeană Merișani. Astfel, a reparat școala și biserica, ce se găseau într'o stare de plâns; împreună cu alți proprietari generoși a construit cu un milion și jumătate Căminul Cultural și dispensarul-maternitate al satului; a înființat și întreține pe cheltuiala sa o cantină școlară unde se hrănesc 40 de copii.

Admirabil fel de a lua contact cu satele. Și el e cu totul altul decât acela al defunctei demagogii, care mergea în sat să mintă, să fure voturi și să desrădăcineze pe țăran din rosturile lui.

Opera domnului Ficșinescu la Merișani e exemplară. Luptătorul din fragedă tinerețe pentru ridicarea țărănimii, prin politică, cum credea pe-atunci, o înțelege cu totul altfel acum la vârsta părului cărunt.

In graiul vremii noastre, asta se numește naționalism constructiv: să dai fără să ceri; să ajuți fără să exploatezi.

Agenții revizionismului

Ziarul dela Budapesta „Magyarság" constată că presa minorității ungurești din Ardeal e toată în mâna evreilor, cu toate că e scrisă în limba maghiară. Deasemenea, demonstrează cu cifre că în viața publică a acestei minorități, elementul evreesc predomină, mai ales în ceeace privește posturile de conducere.

De unde mai tragem concluzia, că agenții revizionismului și dușmanii hotarelor noastre, au fost în mare parte acești jidani care, după o veche practică a lor, au făcut întotdeauna pe uneltele [illegible] între ei.

Sfarmă-piatră

Intemeietor: AL. GREGORIAN

LEI 6 – Anul V, Nr. 153
DUMINICĂ 19 FEBRUARIE 1939

Director: NICHIFOR CRAINIC

Redacția și Administrația:
str. Domnița Anastasia 16,—Sectorul 1

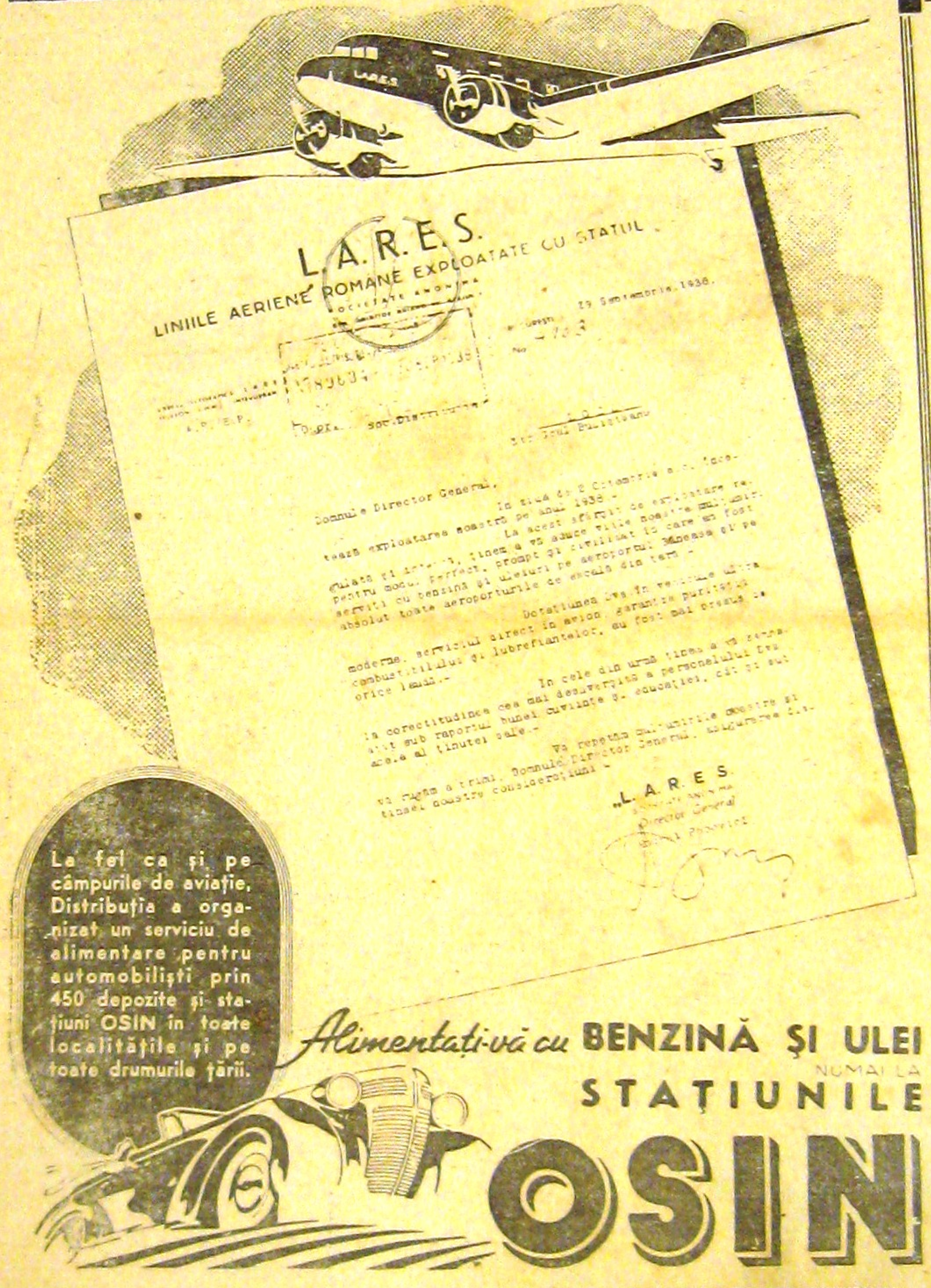

IN ACEST NUMĂR:

NICHIFOR CRAINIC : La moartea Papei.

TH. CAPIDAN : Originea Macedo-românilor.

ARH. I. D. ENESCU : Sarcinile publice și economia națională.

PAN M. VIZIRESCU : Spania se regăsește.

VLADIMIR DOGARU : Cronica literară („Drumeț in anotimpuri" de Ștefan Baciu).

AUR. COSMOIU : Cronica dramatică („Stafia" de Grillparzer la Teatrul Ligii Culturale).

PETRE PAULESCU : Reintoarcerea (versuri).

EMILIAN VASILESCU : Dimitrie Cantemir.

ION ȚOLESCU-VALENI: Răspintie străbună (versuri).

PR. TEODOR IORDACHE : Post și dietă.

V. SPIRIDONICA: Seara (versuri).

MAGDA RAIU : Heidelberg.

AL. PALEOLOGU : Cronica plasică (I. Mirea).

Frontiera Spaniei este pe bulevarde. Surisul d-lui Daladier. Un uitat. Intre varză și... Israel. Oaia pate rușinea... Franța și Spania lui Franco. Serenadele pribeagului. Ce-l doare pe d. Frollo! Prăbușirea republicanilor. Strigătul morții. In plină operetă. Se caută o republică... Agenții revizionismului.

Români! *Incurajați unica țesătorie curat românească din toată țara*

„ȚESATORIA NAȚIONALA" S. A. R.

care lucrează cele mai fine stofe din lână absolut pură

Desenuri originale
Calități neîntrecute

MAGAZIN PROPRIU DE DESFACERE
CALEA VICTORIEI, 23

ATELIERELE „IMPRIMERIA" S. A. R. BUCUREȘTI, Strada Matei Millo No. 3. —